

389

ספרים

למקורות קורות היהודים וספרותם.

מחברת א'.

לקוטים

מספר דברי יוסף לר' יוסף בן יצחק סמברי.

ברלין, תרנ"ו.

בדפוס צבי הירש בר' יצחק איטצקאווסקי.

A decorative rectangular border with ornate floral and scrollwork patterns surrounds the text.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 389.

לקוטים

מספר דברי יוסף לר' יוסף בן יצחק סמברי.

לקוטים מדברי יוסף לר' יוסף בן יצחק סמברי.

וימלוך בבבל טאייע אלכליפא בשנת שס"ג לחשבונם
והשיא בתו למלך מצרים ושמו נצר אלדולה:
ובשנת שס"ו לחשבונם היא שנת ד' אלפים ותשמיה
ליצירה באה המלכה לארץ מצרים ושאלה היא על ענין
היאודים אשר במצרים אם יש להם מלך או נשיא לפי
שבבל היא ראש ממשלת כליפת אמיר אלמומנין אלעבאסי
ממשפחת הנביא מאה. ושם ר' דניאל ן' חסדאי הנקרא
ריש גלותא ויש לו ספר היחס עד דוד המלך עליו השלום
והישמעאלים קורים לו סיידנא ן' דאוד ויש לו שררה גדולה
בכל קהלות ישראל תחת יד אמיר אלמומנין. וכל איש
מהיאודים או מהאומות יקום מפניו ויתן לו שלום וכל מי
שלא יקום מפניו מלקין אותו מאה מכות כי כן צוה לו
המלך. ובכל יום שהוא הולך לראות פני המלך הולכים עמו
פרשים מן הגוים ומן היאודים ומכרוזים לפניו בלשון
ישמעאל אעמלו טאריק אלסאיידנה ן' דאוד. והוא רוכב על
סוס ומלוכש בנד משי ורקמה ומצנפת גדולה על ראשו ועל
המצנפת סודר לבן ועל הסודר רביד. וכשמגיע לחצר המלך
סריסי המלך יוצאים לקראתו ורצין לפניו עד הגיעו לחצר

המלך ועבד הנשיא עובר לפניו בכים זהובים ומפזר לפני הנשיא לכבוד המלך. וכשמניע הנשיא אל המלך משתחוה וקם על רגליו להראות שהוא נכנע ועומד כעבד לפני המלך והמלך רומז לסריסיו שיושיבו הנשיא בכסא הסמוך לו לשמאלו ואז שואל שאלתו. וכתת לו שאלתו קם על רגליו ומברך למלך ברכה מתוקנת והולך לדרכו. ויש לו על סוחרו ארץ מס ידוע בכל שנה ושנה חוץ מן המתנות שמביאין לו מאפסי ארץ. זהו מה שנוהגים הם בארץ בכל: וכשבאת המלכה לארץ מצרים חשבה היא שיש במצרים זה המנהג ויאמר לה המלך אין להם לא מלך ולא נשיא אמרה לו במלכות אבי יש ישראלים הרבה ויש להם נשיא הנקרא אלדאודי ר"ל מזרע דוד ואבי מתברך בו ועושה לו כבוד גדול לפי שהוא מזרע מלכים ונביאים ואם ייטב הדבר בעיני המלך תשלח להביא אחד מזאת המשפחה בארץ מצרים. וייטב הדבר בעיני המלך וישלח ספרים ביד הרצים אל מדינת בכל לאמר הוגד הוגד לי שבמדינת מלכותך יאודים מזרע דוד המלך ע"ה ותשלח לי אחד מהם כי בתך רצתה בזה. ושלחו לו משם איש נבון וחכם מר פלוני מזרע הנשיאים אשר במדינת מלכותו וישיתוהו על ארץ מצרים. ומשם והלאה נשתלשל הנגידות במצרים. והיה לו הרמנותא דמלכא ומאמר המלך לרדות את העם במקל וברצועה. וביום השבת קדש היו מתקבצים כל העם בביתו ומלויים אותו לבית הכנסת של ק"ק מסתערב בשמחה ובשירים. וביום שמחת התורה לא היו מוציאין רק שני ספרים כמו שכתב הטור וקורין בא' וזאת הברכה והמסטיור קורא בשני כאתמל ומפטירים ויהי אחרי מות משה ולאחר המוסף

משימין שלחן לפני ההיכל וחומש עליו והנגיד יושב וקורא
בו מבראשית עד ויכולו ומתרגם כל פסוק בלשון תרגום
וערבי ואח"כ נפטרין מבית הכנסת ומלוין אותו עד ביתו.
ויום טוב היה עושה לאוהביו והיה נמשך זה המנהג עד זמן
הרמב"ם ד"ל שהיה בזמנו אחד מהם מזרע דוד ע"ה כפי מה
שראיתי בספר שאלות ותשובות להרמב"ם ד"ל כתיבת ישן
נושן והתומים בה הרמב"ם ושני רבנים עמו ממצרים וכתיבת
יד הנשיא מסכים עמהם בזה הסדר וכתב משה וקפת על
האדה אלפתווי ואנא מואפק עליה יצחק בר ששון. אנא
מוואפק עלי גמיע דלקי וקאלילא בה שמואל הלוי ברבי
סעדיה. הבנתי בזו השאלה והיא כתורה וכהלכה ואין לזוז
ממנה וכתב יאודה הנשיא נשיא גלות כל ישראל בן
יאשיהו הנביא זצוק"ל. עכ"ל יאודה הנשיא הנגיד שהוא
מזרע דוד המלך ע"ה: וכשנפסק שלשלת העבאסיים מכבל
ואז התחיל אור העותמאנלים חזרה הנגידות למי שראוי לה
מצד חכמתו ומעשיו ועשרו והיו שולחים אנשי קושטנדינה
יאודי אחד חשוב וחכם בהסכמת חכמי קושטנדינה שריה
ויועציה כדי לשפוט את העם משפט צדק והיה מעניש
וקונם ומכה ומנדה ומחרים כפי מה שצריכה השעה ונמשך
זה הנגידות עד זמן הנגיד הר' יעקב ן' חיים תלמיד. וכבא
הנגיד אל ארץ מצרים וילבש אותו השר בגדי מלכות וביום
שבת קדש הלכו עם בני ישראל להקביל פניו ועל צבא
תהלתם מוהר"ר בצלאל אשכנזי זלה"ה וכאשר הקבילו פניו
לא שת לבו עליהם ולא נהג בהם כבוד ויחר לרב מהר"ר
בצלאל מאד ושסע אותם בדברים ונדה אותו ואזי נמלא
חימה הנגיד והלך אל השר להלשין הרב לומר שלא חס

על כבוד המלכות. ויהי כשמוע הרב את הדברים האלה וישכם בבקר ויחבוש את החמור וספר שמואל עמו ויעמוד לפני השר ויקוד וישתחו לאפיו ויאמר לו דבר לי אליך השר ויקם מעל הכסא. ויאמר לו שמע נא את דברי השם הנמצא כתוב בספר שמיום שנלינו מארצנו וקבלנו מלכותכם עלינו גזרנו אומר לבל יכנו שם איש מישראל בשם מלך כי לכם המלוכה והאיש הלזה כנה שמו בשם מלך כי כן קורין לו נניד ונניד רוצה לומר מלך דמתרנמין לנניד על עמו על ישראל למלכא על ישראל ופייסתי אותו בדברים ולא קבל ממני וכאשר ראיתי שהוא מורד במלכות החרמתי אותו. ויהי כשמוע השר את דברי הרב ויחר אפו על הנניד ויגרשנו מארצו. ומהיום ההוא ומעלה וישימה לחק בישראל לבל יכנו לשום יאודי אשר יבא מקושטנדינה נניד אלא היה קורין אותו גיליבי ותהיין לחק לישראל עד היום:

ובשנת שעז' לחשבונם היא שנת ארבעת אלפים ותשנ"ח ליצירה הלשינו פריצי ישראל ברב שרירא גאון ז"ל ובנו רב האי גאון ז"ל ותפשם המלך ישמעאל ובוז את כל אשר להם ולא השאיר להם שום מחיה בעולם ונתלה רב שרירא מידו אחת והוא כבן ק' שנה ונתקיים דברי המקונן שרים בידם נתלו ופי' שרים זה רבי שרירא בידו נתלה והוא היה סוף הגאונים ומבית דוד היה מזרע המלוכה מכני זרובבל בן שאלתיאל וזה רבינו שרירא פעם אחת שאל שאלת הלום על אודות המשיח והשיב לו זה הפסוק . . .

סיפור סבת הרמב"ם ז"ל בבואו למצרים:

וסבת ביאתו למצרים היתה שפעם אחת כחג הסוכות יצא מבית הכנסת ללכת לביתו אחר התפלה ולולכו בידו

כמנהג חסידים ואנשי מעשה פגע בו המלך של מדינת קורטובה התחיל משחק עמו ואמר לו מה היום מזומים שאתה הולך בדרך וזה בידך כמנהג השוטים והמשוגעים. ויען ויאמר אדני המלך אין זה מנהג המשוגעים כי מנהג המשוגעים לרגום באבנים אבל זה מנהג תורת מרבע"ה ומנהג ירושלים. וכונת הרב בתשובתו למלך לרמוז לו על האבן שמשליכים הישמעאלים להר הקדש הנקרא גבל ערפאת ובו ביום עובדים שלש עבודות ביחד... וישחק עליו ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת ויאמרו לו יועציו ומנהיגיו שונאי נפש הרמב"ם אדני המלך מה ראה בתשובת הרופא היאודי שהשיב לאדוני ויען ויאמר להם יפה השיב כי דרך המשוגעים לרגום באבנים והוא לא רגם לשום אדם אלא מצות המלך מלך מלכי המלכים הקב"ה עושה כי כן צוה לו המלך לעשות כדת היום. ויאמרו לו עבדיו עדין לא ידע אדני את דברי האיש ואת שיחו כי משחק ומתלוצץ עלינו ועל עבודתינו שאנו משליכים האבנים ביום חגנו והוא כמתלהלה היורה זקים הצים ומות ועשה אותנו משוגעים והוא מתכוין להשיב לאדוני זאת התשובה ברמו. וכשמוע המלך את דברי עבדיו ויחר לו מאד כי נבלה עשה בדתו. ויצו עליו אנשים להרגו ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר. ויברח משה מלפני המלך וילך ארצה מצרים בשנת ד' ותשע מאות וכ"ו ליצירה:

והיא צוען מצרים הנקרא פסטט מצר ואנו היום מכנין אותה מצר אלעתיקא כי המלך שהיה בזמנו שהוא השולטן היה שוכן במצר אלקאהרא אשר אנו בה היום. והרמב"ם שוכן במצרים ובין שני המקומות שני תחומי שבת ובנה בה

בהכ"נ בנין יפה ומפואר ובנה אותה בלילה אחת ע"י שם
שנסתייע בו במוכרה ושמו כניסת אלער[א] קיין שהיו אנשי
בבל מתפללים בתוכו כמנהגם. ושם ביהיני אחר ומכנין
אותו לאליהו ז"ל ושמה כנסת אלשאמיין ובה היכל בקרן
זוית למעלה לצד התקרה ופרוכת פרוסה על פתחו ובו ספר
עזרא ואין אדם יכול להגים לבו לעלות אליו ולהוריד הספר
ואמרו שכל הנכנס להיכל ההוא להוריד הספר הזה אינו
משלים שנתו לקדושת הספר ההוא שבו. וכתב עליו המגיה
הרב מנחם די לונזאנו זלה"ה על זה הלשון שהוא כתוב
בס' תקון יששכר ז"ל בדף ל"ג ע"ב וז"ל אני מנחם די לונזאנו
הלכתי שם והורדתי אותו ס"ת למטה ומצאתי שהכל זיוף
כי היו ג' ספרים פסולים כרוכין יחד זה על זה עכ"ל.
ובזמנינו זה בשנת ה' ותכ"ב ליצירה ג"כ הורידוהו למטה
והאנשים האלה שלמים הם אתנו בנופם ובממונם. וגם בא
בזמננו זה סופר אחד אשכנזי והוריד אותו וכתב בו כמה
יריעות פסולות שנמצאו בו. אמנם כתב הרב המאירי בס'
קרית ספר שלו כי ספר עזרא נמצא בעיר טוליטולא ומשם
הגיהו עליו כמה ספרים ומהם כתב ספר הר' ישראל בכהר'
יצחק הסופר ע"י הרב שמואל הקטן והוליכו לאשכנז. ועוד
כתבו ס"ת ושלחו אותו למערב ע"י הר' יצחק בר שלמה
מרקוש. אבל הספר שמצאו אותו במצרים שהיה מקובל
אצלם שהיה בירושלם מכמה שנים ושהיה מוגה מיד ק'
אשר. וא"ת מנין להם לומר שהוא ספר עזרא אמנם שמעתי
אומרים כי בזמן ישראל שהיו שם היה באמת זה הספר
ספר עזרא והיו מביאין לו נדרים ונדבות מארבע כנסות
הארץ והיו בה כמו אלפים יאודים. ואלו שני כתי כנסיות

שזכרנו אחד לאנשי ארץ ישראל כנסת אלשאמיין ואחד כנסת אנשי בכל כנסת אלער[א]קייין ואינם נוהגין מנהג אחד בפרשיות ובסדרים של תורה כי אנשי בכל נוהגין לקרות בכל שבוע פרשה כמו שעושין בכל ספרד ובכל שנה מסיימין את התורה ואנשי א"י אינם נוהגים כן אבל עושין מכל פרשה שלשה סדרים ומסיימין את התורה לסוף שלש שנים. אלו מה שהיו נוהגין בשני ב"ב אלו של צוען מצרים אלשאמיין ואלער[א]קייין. אמנם כתב המקריין בספרו כי הם שלשה ב"ב ולא נודע לנו השלישית. ולאחר ימים שאלתי לזקן אחד שהיה שמש בבה"ב של השאמיין ואמר לי כך האמת כי בה"ב השלישי היה של הקראים והוא עד היום חרבה מחרבות מצרים. ובשנת ה' ותל"א ליצירה הייתי בבה"ב של ק"ק שאמיין ונכנסתי דרך הגן שהוא בהיץ מאחורי בה"ב לפנים מהחומה בחרבה אחת ממנה וראיתי צורת היכל מסוייד ומכוויר וכתוב בה בחרט אנוש אלו השמות מעתוק ודניאל ישמרם האל וג"כ היו כתובים בו שמות אחרים ושאלתי על זה ואמרו לי זאת היא בה"ב של הקראיין: וכיון שנתמעטו תושבי צוען מצרים ועקרו דירתם מן הארץ ההיא אחרי מות [משה] עבד ה' לקחו זה הספר המכונה לעזרא הכהן ונגזו אותו היאודים במקום ידוע אצלם ובנו עליו חומה ובשביל הנאת בה"ב שלא תפסק לקחו ספר מן הספרים שהם בהיכל והעלוהו במקומו. ועתה רגילים היאודים בכל שבת ושבת לעלות ולראות את פני ה' בואת הכנסת של השאמיין מנין יאודים ממצרים החדשה הנקראת אלקאהרא ומתפללין בה: ובה"ב של עראקייין נחרבה עד היסוד בה ולא נשאר בה זכר בה"ב כלל והיא נשארה מחרבת מצרים:

וגם כן בעיר אלמחלה יש בבה"כ שלה ספר אחד קדוש והתיק שלו מנחשת קלל וחרות על התיק אלו שמות הקדש וצרופים של שם בן ע"ב היוצא משלשה פסוקים ויסע ויבא ויט וצרופי שמות מפסוקים אחרים ומומר אלקים יחננו ויברכנו כתוב בו בציור המנורה וכל זה כתוב ממטה [ל]מעלה באופן אם תעמיד הספר על התיבה כמשפטו לקרות איזה פרשה יהיו אלו השמות של התיק כתובים למפרע ממטה למעלה ומנהגם אינם קורים בו אלא מר"ה לר"ה בלבד ואמרו שכל אדם שישבע עליו לשקר אינו משלים שנתו: ובמצרים ג"כ יש כ"ד כ"י מקלף ישן נושן והוא מונח בבה"כ של מסתערב בהיכל על הכסא בין הספרי תורה ונוהגים בו קדושה ביותר על הס"ת שיש שם ומדליקין לפניו נרות לא יכבה אשם ומביאים לו נדרים ונדבות ומלבישים אותו בגדי משי ורקמה ומרוב קדושתו ביום שמחת תורה נוהגים להקיף את הספרים שבעה הקפות וזה הכ"ד מקיפין אותו פעם אחת ולא אשנה ולוקחים אותו בדמים יקרים לצרכי בה"כ המקיף אותו וקורין לו אלסונבאטי על שם עירו שהובא מכפר אחד מכפרי מצרים ושמה סונבאט בשנת ה' ושפ"ג ליצירה. ואני הצעיר פתחתי אותו וכתוב בתחלת הכ"ד זה הפסוק ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך והוא כתוב כתיבה אשורית ועשויה על ד' עמודים וכתוב בו ג"כ המסרה בכתיבה דקה ואומרים שכל מי שישבע עליו לשקר אינו משלים שנתו: וגם כן בדמשק יש ספר קדוש וקורין אותו אלתאנ:

וצוען מצרים אינה מצרים הישנה הראשונה שהיתה בימי יוסף הצדיק ואבותינו אלא שניה לבנינה. וממצרים

הישנה שהיא מצר אלעתיקא למצרים הקדומה שהיתה בימי אבותינו היא מעבר הנהר שני פרסאות והיא חרבה ומקום בנין החומות והבתים נראים עד היום הזה. וג"כ אנצרות של יוסף הצדיק שם והיה בה חוץ לעיר בה"ב אחד ומכנין אותה בה"ב של משה רבינו ע"ה וג"כ הישמעאלים מכנין אותה כניסת מוסא. ובזמן הנגידים אשר היו קודם לכן בצוען מצרים ובמצרים אלקאהרה היו כותבים אגרות בלשון צה ומצוחצה בלשון ערבי כאר היטב ושולחים שלוחים מכ"ה בכסלו במצרים ובכל עריה ברשיד ואסכנדריא ופרסכול ודאמיאט ובכל מקומות מושבותיה שביום ז' באדר יהיו שם מזומנים לצום ולהתפלל בזה בה"ב של עיר דמוה הנקרא כניסת מוסא וביום ה' בו לעשותו יום משתה ושמחה והיו מתקבצים בו אנשים ונשים וטף ראשי אלפי ישראל. וזה נוסח פתשגן הכתב אשר נכתב בשם הנגידים ולהתום בטבעת המלך מאן מלכי רבנן חכמי ושרי מצרים. האדה אלמוכתבה מן באבנה אלסעיד אלא תאגר רישיד ואלתאגר אלאסכנדריא אניגה קאדמנה ביירית אללה תע' ועזמנא עלה אלהוציד לכניסת אלדמוהיין שבעה פי אדר אדונינו משה רבינו ע"ה לדאלך תחצדי אנפסכום פיל אוואן אל מסעוד ונאכד עליכום גאיית אלתאבייד ואלסלאם עלא אלאומה ישראלית ממנו אלפקיד פלוני. ופלוני. ופלוני:

וטעמו מפורש בקבלה כשהיה אומר משה רבינו ע"ה לפרעה כצאתי את העיר אפרוש את כפי היה מתפלל בזאת הכנסת וכשהיה מתפלל שם היה תוקע את מטהו במקום אחד ידוע ובאותו מקום צמח שם אילן אחד של זיו לבת

ויוצא פרה ויצין ציץ. ועוד היאודים היו עולים וחוגנים בה
בחג השבועות.

והרב רבינו עובדיא אחיו של בן הנגיד רבינו דוד בן
הנגיד רבינו אברהם בן הרמב"ם זלה"ה נולד בח' בניסן שנת
אלף ותקל"ט לשטרות היא שנת ארבעת אלפים ותתקפ"ח
ליצירה ונפטר בערב שבת י"ב לחדש שבט שנת אלף ותקע"ו
לשטרות היא שנת חמשת אלפים וכ"ה ליצירה ומת בבית
הכנסת של דמוה. ועוד היום יש במצרים אלקאהרה משפחות
מיוחסות וקורין להם משפחת בית אלדמוהי על שם העיר
הזאת וזאת הכנסת נחרבה גם כן עד היסוד בה:

ושמעתי אומרים מוקני מצרים כי פעם אחת במצרים
בא אליה שופט זקן וכסיל אשר שולח מקושטנדינה הנקרא
קאדי אלעשקיר והיה שונא היאודים בכל לבבו ובכל נפשו
ובכל מאודו ובכל יום ויום היה מעליל עליהם עלילות
ברשע ובכל אשר יפנה ירשיע והביא היאודים במצור
ובמצוק עד כי לא יכלו נשא אותו והיה מבקש לקחת את
ממונם ולאבד את נפשותם והיו ישראל בצער גדול ואין
מושיע להם. ויקם משה ויושיען כי זה משה האיש גדול
מאד בארץ מצרים והיה מזאת המשפחה ושמו משה אלדמוהי
והיה חסיד גדול וירא את ה' מנעוריו וירא את הלחץ אשר
מצרים לוחצים אותם ויקם משה קימה שיש בה הידור
והלך להשתטח על קברי אבות לקדושים אשר בארץ המה
וילך הוא והשמש שלו בבית הקברות ולקח מרא וחצינא
וחפר הפירה גדולה וירד לתוכה ובה אחר בלכתו: גזורני
אני עליכם המתים בשם ה' אלקי החיים והמתים שתתפללו
עמי בשם שאנו מתפללים עליכם שלשה פעמים ביום

ואומרים בא"י מחיה המתים שתתפללו ותהיו לי לעזרה על צרת עמיכם בני ישראל שהם בגלות וכצאן אשר אין להם רועה ומצרים לוחצים אותם ויאכלו את ישראל בכל פה ויהי מתפלל שם עד שהיו המצבות שבבית הקברות מתנגלות. ויהי ככלות משה להתפלל אמר לשמש שלו קום רד מהר מזה ועבור בתוך העיר וראה מה חידוש היום בעיר ואנכי אקרה בה ויקם וילך ובהגיע אל מקום הנקרא אצלם אלקארפא שהוא מקום בתי קברי חכמי הישמעאלים וירא את הגדוד עם רב וכבד מאד ויתמה היהודי. ויאמר לו גוי אחד חוזר כך יאודי כי לא תוכל לעבר מפה ויאמר לו היאודי מה קול הקריה הומה ויען ויאמר הלא ידעת אם לא שמעת כי הקאדי אלעשקיר [מת] מיתה פתאומית כי לא ידע מה היה לו ויעלו עמו זקני ביתו וכל זקני ארץ מצרים לקברו פה. ויספוק כפיו השמש לקראתו והיה לפניו עין במר בוכה ולב שמח ויעל משם השמש להגיד להרב שמח וטוב לב. ויהי כראות הרב כי השמש שב במהרה ויאמר בלבו ודאי יום בשורה הוא ויגד לו את כל אשר קרהו עם הגוי. וכשמעו את הדברים האלה שמח שמחה גדולה וייטב לבו בעת שמעו זאת הבשורה כי עשה השי"ת נסים ונפלאות עם עמו ישראל ותשקוט הארץ:

וגם כן בכפר ג' היה בה"כ ומכנין אותו לאלוהו ז"ל על שם כי פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן נולד בו והיום נחרב בעונות. ועוד היום יש משפחה במצרים ונקראת אלג'ונרי:

ונחזור לענינינו. ובבא משה אל ארץ מצרים ועמד תחת ממשלת אלכאמל מלך מצרים ויעמד לפני המלך

וידבר אתו טובות וישם את כסאו מעל כל השרים אשר
 עמו במצרים והיה לו לרופא ולחכמתו העצומה נתגדל שם
 על כל בני קדם. והשלים חיבור של פירוש המשנה במצרים
 והוא בן שלשים שנה כמו שכתב יהוסו אני משה בר מיימון
 הדיין בר יוסף ההכם בר עובדיא הדיין בר שלמה הרב [בן]
 רבינו עובדיא הדיין התחלתי לחבר פירוש זה הספר ואני
 בן כ"ג שנים והשלמתיו במצרים ואני בן שלשים שנה.
 ובתחילת למודו בימי בחרותו עסק בחכמת איסטרוולוגיאה
 והיא חכמת השמים ומהלך הגלגלים וכוכבים ומזלות כמו
 שמצאתי כתוב בספר כתיבת יד להרמב"ם ז"ל וז"ל דעו
 רבותי תחלת מה שלמדתי היא חכמה זו שקורים אותה גזרת
 משפטי הכוכבים כלומר שידע ממנה האדם מה עתיד להיות
 בעולם או במדינה או מה יארע לאיש זה כל ימיו וכל
 אותם הדברים אינם דברי חכמה כלל ודברי טפשות הן
 וראיות ברורות יש לי שאין בהם דופי לבטל כל עיקרי
 אותם הדברים עכ"ל. ועוד מצאתי כתוב בספר שאלות של
 הרמב"ם ז"ל כתיבת יד מועתק בלשון ערבי ששאלו אותו
 על ענין מאמר אחד המדבר בשיעור קומה ומכנים אותו לרי'
 ישמעאל בן אלישע כהן גדול והשיב להם כך לא אצייר
 בשום אופן שיהיה זה המאמר לחכמים וחלילה וחס שיהיה
 להם אמנם הוא חבור אחד מן הדרשנים שבארץ אדום ולא
 לזולתם והכלל הרחקת זה הכתב ואבוד זכרו מצוה רבה היא
 וישם אלקים אחרים לא תזכירו לפי שמי יש לו קומה הוא
 אלקים אחרים בלי ספק. אמנם בסוף ימיו עסק בחכמת
 הקבלה כמו שכתב בעל ספר מגדל עוז בהלכות יסודי
 התורה סוף פ"א וז"ל הרמב"ם ידע בחכמת הקבלה בסוף ימיו

שאני מעיד שראיתי בספרד כתוב במגילת של כתב ישן
נושן ומעושן לשון זה. אני משה בר מיימון הספרדי
כשירדתי לחדרי המרכבה בינתי בענין הקץ וכו'. וכן ראיתי
אני המחבר קונטרסים ישן נושן ששלח אותו לתלמידו החשוב
ר' יוסף בר יאודה בר שמעון המערבי וקרא שם הקונטרסים
מגלה עמוקות והנני כותב קצת דברים של הרמב"ם שהיה
מגלה לו על חכמת הקבלה וז"ל והנני משביעך שלא תגלה
הסודות האל הדקים וההערות הנפלאות אלא למי שהוא דק
בטבעו ונקי במעשיו ונודרכו רעיוניו והולך בדרכי התלמוד
והידיעה ובכלל דבריו מסר לו כונה אחת נפלאה על ד'
שמות הקדש שמניינם כ"ב אותיות והם יוצאים מפסוק
ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת וכו' ואמר לו
שיתענה בימים ידועים ובשעה ראשונה מן הלילה ירחיץ כל
בשרו במים וילבש חלוק ומכנסיים טהורים ונקיים וישכב
יחדי ויאמר זה הפסוק פעם אחת בכונה עצומה ובלב טהור
וברוח נמוכה ואחר יזכור אלו השמות הנז' וישן אחר כך
על צדו השמאלי ותמצא באמצע שנתך יחול עליך רוח
אלקין קדישין ו[ת]סמר שערת בשרך ותראה מראות האיש
אשר יעור משנתיך יקום למשפט אותך ויגיד לך תעלומות
כי כפלים לתושיה וכו'. עוד מסר לו כונה אחרת נפלאה
לעשות לו קמיע להועיל למי שהוא עומד בפתחי השרים
והסגנים ושיהיו מלכים ויועצי ארץ סרים אל משמעתו ומסר
לו סמים ידועים כמו שהם כתובים על ספר וקולמוס ידוע
לכתוב בו הקמיע בימים ידועים ושמות הקדש היוצאים
מפסוק ונתתי חן בעיני אדניו בסכה מה מאלו הסכות. וגם
אסתר המלכה בפני אחשוורוש וכו'. וגם כן כתב לו וכן אני

השגתי מה שהשגתי בפני מלכי הערב במצרים ובאלכסנדריא
וכולם היו מזה המין וראה כי רמותי אליך סודות סתומים
והסתומים שמרם על לוח לבך עכ"ל:

ובימיו בשנת ארבעת אלפים ותתקמ"ג ליצירה קם איש
אחד בארץ תימן שעשה עצמו משיח ורבים מעמי הארץ
נטו אחריו ותהום כל העיר עליהם. ויהי כאשר ראה הרב
יעקב בן רבינו נתנאל ׀ אלפיומי זלה"ה את כל הרעה
הבאה עליהם מסיבת המשיח וסבליו כתב גדול להרמב"ם
ז"ל והודיע לו את הדרך אשר הלך בה ואת המעשה אשר
עושה ומעשה לעם ואת אותותיו ואת מעשיו שמתחדש להם
בכל יום ומה יהיה משפטו ומעשהו ואם אמת היה הדבר
הזה. והרמב"ם מרוב חכמתו העצומה פשפש ומצא שלא
היה בדבר ממש והכל הבל וריק אור כנבר חלציו וקם קימה
שיש בה הידור וכתב להם בצחות לשונו ובשכלו הוך כמו
ג' קונטרסים מענין מלך המשיח האמיתי וסימניו וסימני
הזמן שיתראה בו וקרא שם הקונטרסים פתח תקוה הנקראת
אגרת תימן והחזיק ידי כל הקהלות הנשארות והזהירם
בשמירת תורת מרבע"ה ולהבטיחם על הנאולה העתידה
שבמהרה תגלה אמן. ובשכלו הוך והישר הכיר שאותו
האיש הלזה היה חסר דעת ואין ספק שהשכלות שהביאו
להתפאר שהוא משיח שיצוה לבני האדם לצאת מכל ממונם
ולתת לעניים וישובו הם עניים והעניים עשירים לפי מצותו
להשיב להם ממונם ויהיה הממון בין העניים והעשירים חוזר
חלילה וזהו תכלית השטות ומה הסבה השיג הרמב"ם ז"ל
שהוא חסר הדעת אבל היה ירא שמים בלא חכמה וכל מה
שעשה או נראה על ידו הכל שקר וכזב:

ובשנת ארבעת אלפים ותתקכ"ג קם איש אחד ושמו
דוד אלרואי מעיר עמדייא ולמד לפני ריש גלותא רבנו
חסדאי ולפני עלי ראש הישיבה ולפני הגאון יעקב במדינת
בגדד והיה גדול בתורת משה ובהלכה ובתלמוד ובכל חכמה
חזונית ובלשון ישמעאל ובכתיבתם ובספרי החרמומים
והמכשפים ועלה בדעתו להרים יד במלך פרס ולקבץ
היאודים להלחם על הגוים וללכת לתפוש את ירושלים. והיה
נותן ליאודים סימנים באותות שקר ואומר להם כי ה' שלחו
לכבוש את ירושלים והאמינו בו מקצת היאודים וקראו שמו
משיח. ומלך פרס כאשר שמע ענייניו ואיך היה מצליח
ומתקרב אליו ומקבץ עמים פחד נכנס בלבו ושלה לו שליח
שיבא אצלו בכטחון גדול ושיראה אותותיו ואת מעשיו ואם
הם אותות ידע כי הוא באמת משיח וידע כי מה' היתה לו
ובא אליו בלא פחד ובלא מורא. ואמר לו המלך האתה הוא
מלך היאודים ויאמר אני כי שלחני ה' לפדות את עם בני
ישראל ויצו המלך לתפשו ולהשימו בבית הסוהר. ולסוף נ'
ימים היה המלך מדבר עם שריו ועבדיו על דבר היאודים
וירא והנה דוד בא לקראתו שהתיר עצמו מבית האסורים
בלי רשות שום אדם ובעת שראה אותו המלך נבהל ואמר
לו מי הביאך עד הלום אמר לו חכמתי עמדה לי כי אני
איני ירא ממך. מיד צעק המלך בקול גדול ואמר תפשוהו
ענו לו שריו ועבדיו ואמרו לו אין אנו רואים אותו אלא
בשמיעת קול בלבד. מיד תמה המלך על חכמתו וענה ואמר
למלך הנני הולך לדרכי והיה הולך והמלך ושריו ועבדיו
אחריו עד בואם על שפת הנהר והוא לקח סודרו ופירש על
פני המים ועבר עליו באותו שעה ראו אותו כל עבדי המלך

שהיה עובר במים על סודרו והלכו אחריו בדוניות קטנות ולא השיגוהו ואמרו כי אין מכשף בעולם כמו זה ובאותו היום הלך מהלך עשרה ימים בשם המפורש ויגד ליאודים את אשר קרהו. ויתמהו כלם על חכמתו ואח"כ שלח אמיר אלמומנין אל כליפא אשר בכגדד אדון הישמעאלים לדבר עם ראש הגולה ועם ראשי הישיבות למנוע את דוד מלעשות כדברים האלה ואם לאו אהרונג את כל היאודים הנמצאים בכל מדינות מלכותו לפי הרב והיתה עת צרה בכל מדינות פרס. ושלחו היאודים כתב אל ראש הגולה ואל ראשי הישיבות שבארץ בגדד לאמר למה נמות לעיניכם גם אנחנו גם כל היאודים ומנעו את האיש ולא ישפוך דם נקי בקרב ישראל או כתבו לדוד כתב לאמר כי עדין לא הגיע זמן הגאולה כי לא בכה יגבר איש כי לה' התשועה ואנו אומרים לך כי תמנע עצמך מלעשות כדברים האלה ואם לאו תהיה מנודה מכל ישראל וכאלה שלחו לו כתבים להחזירו. וקבל כל הכתבים וקראם ולעג ושחק ושחק ולא שמע אליהם והאל המרחם שם בלב אלזיין אלדין מלך התורגמים ומשעובד היה למלך פרס והיה אוהב היאודים ומכיר את חמיו של דוד ואמר לו אתה ידעת את עמך איך הם בצרה עצומה עם מלך פרס לכן עליך להציל את עמך ועשרת אלפים זהובים יתנו לך היאודים ואנכי אערבם ומידי תבקשם ובלילה ההוא קרא חמיו לדוד אל המשתה והשקהו כראוי ובחצי הלילה והוא בטוח וישן שכור קפין עליו וכרת את ראשו והביא הראש ביד זיין אלדין ותשקוט הארץ:

ונחזור לעניינינו: ובשנת אלף תפ"ז לשטרות היא שנת ארבעת אלפים ותתקל"ו ליצירה חבר ספר הי"ד שהוא ספר

משנה תורה והראב"ד ז"ל בעל ההשנות מעיד כי מלאכה גדולה עשה באסיפתו דברי גמרת בבלי וירושלמי ותוספתות ועם כל זה היה מקנטר עליו בהשנותיו כי הראב"ד היה זקן בימי הרמב"ם כמו שמצאתי בתשובה להראב"ד שכתב על הרמב"ם ז"ל וז"ל הוא נער ואנחנו ישישים וכו'. אמנם כי הראב"ד חבר ספר כמו משנה תורה בדמותו בצלמו ולא יצא טבעו בעולם ואמנם חיבור הרמב"ם האיר עיני כל ישראל ונתפשט בכל העולם ומזה הטעם השיג הראב"ד ז"ל על הרמב"ם ז"ל בדברים קשים ועל כן אמרו המושלים כי הרמב"ם שמיה גרים ליה והוא הר"מ במזל שוכה ונתפשט חבורו והראב"ד שמיה גרים ליה הר"י אבד ז"ל אבד חבורו. והראב"ד גם כן השיג על השנות הרב ר' זרחיה הלוי ז"ל בעל המאורות שהשיג על הר"י ז"ל:

אמנם הר"י הלוי זלה"ה השיג על הראב"ד זלה"ה על ספר שחבר וקראו ספר בעלי הנפש וחלק אותו לשבעה שערים. שער הפרישה. שער הוסתות. שער הכתמים. שער הבדיקה. שער הטבילה. שער המים. שער הקדושה. והשיג עליו הר"י ז"ל וקרא שם זה הספר סלע המחלקות וזה הר"י הלוי ז"ל מעיר לזניל היה וחבר ספר נגד הר"י ז"ל וקרא שמו ספר המאורות והיה כבן י"ח שנים והיה בשנת ד' אלפים תתק"י והיה משורר ומליץ גדול כמו שכתב בתחלת ספרו על דרך הלצה במתק לשונו הצח ומצוחצח כאשר עיניך תראינה בהקדמה שלו. וזהו קצת מנופת לשונו ז"ל והנה בא לידי ספר בעלי נפש לרב. והוא על המשכב. מורה צדק בתורה שבעל פה ובכתב. להסיר כל מעשה נאלה ונתעב. ואני אוהבי אהב. ואינני להב נצביו ולא חפץ קרב. ואת

הרב אינני רב. כי חכמתו גלויה ממזרח וממערב. ועקיפתו עקיפת עקרב. ואם ינער בים סוף יחרב. אכן ללמוד אתאב. ולהבין אקרב. ואם אלי דבר יגונב. מן האשם המושב. אהיה זוכה ולא חב. ושש כמוצא שלל רב. עד כאן בהקדמת ספר שלו: ובהגיעו בהשגות שעשה על חלק שער המים כתב ז"ל בבאי בשער המים נמס לבי ויהי למים. כי גאו המים. נהל אשר לא אוכל לעבור מפני שאין לו גמרא לרוב המשיגות שבו והנני יוצא בעקבי הראשונים ולא להתערב עם השונים. שאין לי להורות הלכה מתוך משנתי. והי' יקשיב רנתי. והו קצת תורף אמרי נעימי דברי הרז"ה בספר סלע המחלוקת שהשיג על ספר בעלי הנפש להראב"ד ז"ל. ואליהו ז"ל נגלה להראב"ד ז"ל וגם כן נגלה להר"י דוד אביו ולמד לו סתרי תורה ואחריו נגלה להחסיד הקדוש הר"י יצחק סגי נהור זלה"ה בנו של הראב"ד זלה"ה והקדוש הזה היה מכיר בבני אדם אם נולד מן הנשמות חדשות או מן הישנות הבאים לאדם דרך הגלגול. וזה החסיד הר"י סגי נהור חבר פירוש נורא מאד ויקר הערך על ספר יצירה והיו לו שני תלמידים שם האחד ר' עזרא והשני ר' עזריאל ע"ה ומשניהם קבל הרמב"ן ז"ל. והראב"ד גם כן חבר פי' על ספר יצירה ופירוש ג"כ על תורת כהנים וממנו הביא בעל ספר קרבן אהרן ונפטר לחיי עד בשנת הארבעת אלפים ותתקצ"ח ליצירה. והרמב"ן ז"ל היה בעיר קטלוניא וחבר הספר הנקרא ספר מלחמות שבו הציל להר"ף ז"ל מהשגות הרז"ה בעל המאור. וגם כן חבר ספר הזכות והוא השגות שהשיג על הראב"ד והראב"ד גם כן השיג על הר"ף. וגם כן עשה השגות על ספר מנין המצות להרמב"ם. כללן של דברים

הראב"ד השיג על הרמב"ם על ספר הירד והשיג גם כן כנגד הרי"ף על ההלכות והרד"ה השיג נגד הראב"ד על ספר בעלי הנפש והשיג גם כן כנגד הרי"ף על ההלכות והרמב"ן בספר המלחמות שבו הציל את הרי"ף מהשנות הרד"ה בעל המאור ובספר הזכות שבו הציל את הרי"ף מהשנות הראב"ד. והשיג על ספר מנין המצות להרמב"ם ז"ל. וגם כן חבר פירוש עמוק על התורה והרושין על התלמוד ופירוש על ס' יצירה ושאלות ותשובות וס' תורת האדם וחבר קונטרס אחר להר' אברהם בנו של הרמב"ם וקראו סוד פרקי החבור וכונתו לומר שיקדש אדם עצמו בשעת תשמיש. והביאו בעל ספר ראשית חכמה בשער הקדושה וחבר גם כן ספרים אחרים כ"י שלא יצא טבעם בעולם ונפטר לחיי עד בשנת חמשת אלפים ועשרים ליצירה. והרמב"ן ז"ל היה גם כן תלמיד הרב רבינו אליעזר מגרמזא בעל הרוקח. וכימיו היה הרב רבינו שמואל הסרדי בעל התרומות. וגם בזמנו היה הרב רבי דוד בן הנגיד ר' אברהם בן הרמב"ם ז"ל והתוספות ז"ל מביאים לבעל הרוקח בפרק הנשבעין על ענין גוים איניש ולא עבד. הרד"ק ז"ל היה בזמן הרמב"ן ז"ל כדמוכח באגרת הרמב"ם ז"ל:

הרב ר' מאיר הלוי הנקרא הרמ"ה היה בטולישולה והיה בזמן הרמב"ם והרמב"ן ומרוב פלפולו היו שולחים לו אגרות ואומרים עליו וגם במכתב לאמר ונשיא נשיאי הלוי ועל פיו היו מגיחים הסופרים הכותבים ספרי תורה שהיה בקי בענין מלאים וחסרים וברר ונפיץ ותקן וחבר ספר למלאכת ס"ת וקרא שמו מסורת סייג לתורה:

ובשנת ארבעת אלפים ותתקנ"ש ליצירה כ"ח לחדש

מנחם היה שמד גדול במלכות ליאון והיה רב אחד מקובל ושמו מהר"ר משה די ליאון ז"ל וחבר כמה ספרים בחכמת הקבלה נמצאים כ"י והם משכן העדות. שערי צדק. ספר המשכן. יבין ובוועו. ס' השם. ס' הרמון על טעמי המצות. והוציאו משם הארבעה והעשרים שכתב אותו הלל הזקן ומשם היו מניהין כל הספרים ונקרא שמו אלהללי על שם הלל הזקן והוציאו מהר"מ לונזאנו ז"ל בספרו הנקרא אור תורה ואמרו שספר זה הביאו אותו במצרים ושמו אותו בק"ק מערבים וקוראין אותו אלהללי ואינו הוא אבל הוא ספר ישן נושן לפי שבפרשת ראה כתב המגיד על פסוק אשר תדרו ז"ל בספר אלהללי כתוב תדרו בדגש והלכתי אני הצעיר עם הכהן הגדול בחכמה ובמעשיו הר' מנחם דודא הכהן ג"ע שהיה בקי בחכמת הדקדוק והלכנו לראות אם הוא הס' אלהללי ומצאנו כתוב בגליון שלו אשר תדרו בספר אלהללי כתוב הדלית בדגש ע"כ. והרמ"ה הגיה את ספרו מזה הספר הנקרא אלהללי והוא ספר מסורת סייג לתורה ועליו מגיהים הספרים. אמנם הרמ"ה הם שנים הא' נקרא הר' מאיר הלוי בן ר' טודרוס הלוי ובן אחיו נקרא ר' מנחם לבית מאיר שבא מבורגוש ונתיישב בטולישולה והוא ג"כ חבר ספר המכונה קרית ספר על הגהות ספרי תורה וקרא שמו ספר המאירי על שמו. אבל כלם גדולים עם קטנים מהסופרים המגיהים ס"ת הולכים על סברת הרמ"ה כמו שהוכיח מהר"ם לונזאנו בספרו. אמנם הרב המאירי היה רב ועצום מי יכילנו בפלפולו וחבר הרושין הרבה על התלמוד על כל דבר ודבר תילי תילים של הלכות ופירש על הלכות נשילת ידים ופירש על פרקי אבות ועשה כללים לחכמת

הרקדוק בספר אחד נקרא עט הסופר ונפטר בחג המצות
שנת חמשת אלפים ו[ס]ר' ליצירה:

הר"ף ז"ל היה מקלעת חמאד ומפני המלשינות ברח
ונכנס בספרד בשנת ד' ותתמ"ה ועמד בקורטובא זמן מועט
ומשם הלך למדינת אליסנה ועמד שם עד יום מותו. והוא
היה תלמידו של רבינו נסים ור' חננאל והיו בדורו חמשה
רבנים גדולים והם הא' ר' יצחק בר ברוך שהרכיץ תורה
בקורטובא וחבר ספר קופת הרוכלים ולא השלימו. השני
הרב ר' יצחק ק' גיאת ז"ל בעל השירים ומת בשנת ד'
ותת"ע והעמיד תלמידים הרבה. הג' הר' יצחק בר' משה
מקהל דאנייא והלך משם לארץ שנער ונסמך גאון על כסא
ר' האי ז"ל ואעפ"י שלא היה גדול כחבריו הרבנים האחרים
כי אחר פטירת רבינו האי ז"ל לא נשאר שם ושאר לתלמוד
בארץ שנער. והר' הר' יצחק בר ראובן אלברצלוני ז"ל
שבא מברצלונא לארץ דאנייא והיה רב גדול ופייטן והרמ"ך
ז"ל היה ממשפחתו שכן כתב בהלכות נדרים שלו קורא
אדוננו הזקן הר' יצחק אלברצלוני ובחדושי בתרא ז"ל
ודקאמר מרן ז"ל נראה שממשפחתו ויוצאי ירכו היה.
והחמישי היותר גדול מכולם רבינו יצחק בר יעקב אלפסי
ז"ל הנז"ל ונפטר ביום ג' עשרה ימים לחדש אייר בשנת
ארבעת אלפים ותתס"ג ליצירה והיה כבן תשעים שנה ועשו
לו כל ישראל מספד גדול וכבד מאד ובנו לו על קברו
מצבת של שיש גדולה וכתבו עליה זאת הכתב מפורש
ושום שכל:

רש"י ז"ל ראש המפרשים מעיר טרוויש היה בזמן
הר"ף ז"ל ועשה צירושו ברוח הקדש ששרתה עליו ועשה

פי' קצר [על תג"ך] בלשון צח וברור אשר לפניו לא קם
כמוהו ועשה פירושו על כל התלמוד זולתי מסכת בבא בתרא
שלא זכינו לאורו אלא בשני פרקים הראשונים ובפרק חזקת
הבתים נפטר. ובא רשב"ם נכדו והשלים פירוש הגמרא
אחריו ואמרו שגם הוא עשה פירוש על כל הגמרא כמו
שעשה זקנו רש"י ז"ל אלא שלא יצא לאויר העולם כי
באורך הזמן אבד זכרו מני ארץ ועשה פירושו באריכות ע"ד
שעשה בבבא בתרא והביא להראותו לזקנו רש"י ז"ל כדי
שיסמוך ידיו עליו ואמר לו בני כבדו ידי מהכיל רצה בזה
לומר כי האריך הרבה יותר מדאי ורש"י ז"ל נפטר בשנת ד'
ותתס"ה ליצירה:

רבי יהוסף ׳י' מיגאש הלוי מקהל קורטובא רבו של
הרמב"ם ז"ל והרביץ תורה הרבה בכל ארצות ספרד ומערב
וחבר חרושין על התלמוד ומגדולי תלמידיו של הר"ף היה
ועמד לפניו כבן י"ח שנים והכתירו בחכמה וסמך אותו
ברבנות וכתב עליו דאפילו בדורו של משה לא אישתבח
כותיה דאלו במשה כתיב הבו לכם אנשים חכמים ונבונים
וכו' וכתיב ואקה את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וידועים
ואילו נבונים לא אשכח. ורב יוסף הגו' היה חכם ונכון
וישב על כסא הר"ף רבו ל"ח שנים ונפטר בהדש אייר שנת
ד' ותתק"א ליצירה:

רבי שלמה בן גבירול היה בעיר סרגוסה והיה חכם
גדול ומדקדק ומשורר נפלא ועשה אוהרות של חג השבועות
והוא בן שש עשרה שנה כמו שמצאתי כתוב שיר אחד
שעשאו בתחלת האוהרות וזה לשונו:

אני השיר והשיר לי לעבד אני כנור לכל שרים ונוגנים:
ושירי הוא עטרה למלכים ומנבעות בראשי הסגנים:
והנני בשש עשרה שנותי וכי שכל כמו בן השמונים:
ונפטר כבן שלשים שנה בשנת דתת"ל וגם כן חבר
ספר וקרא שמו מדות בנפש מלבד ספרים אחרים שחבר:
הריב"ש ז"ל ארץ מולדתו היתה עיר סרקוסטה ומשם
הלך לעיר מאיורקא והיו קורין לו ר' סתם. וראיתי לכתוב
כאן מה שאירע לו בעיר מאיורקא כמו שמצאתי כתוב
בקונטרס ישן נושן ומעושן שהעתיק אותו מכ"י החכם כהר'
יעקב גאבישון ז"ל שהעתיקה ג"כ מספר כ"י ישן נושן
ושלחה למצרים להחכם השלם כמהר"ר חיים כפוס זלה"ה
בשנת רנ"י פל"ט לפ"ק ז"ל: דע אדני כי קבורת הרב הגדול
הריב"ש ז"ל הוא בארצנו זאת ואנו אומרים שבצילה אנהנו
חיים עם האומות העולם הצרים הצוררים והאויבים. ולתחלת
מולדתו לא ידעתי היכן אמנם ראיתי אני הכותב ספר קדמון
כתוב בו כי בסרקוסטה היה שם זה הרב רב גדול וקורין
אותו רבי סתם. גם אומר לכת"ר כי אני יש לי ספר וכתוב
בו תשובת שאלה לרב ר' נחמיה וכתוב תחתיה באלו
המלות. קבלה בידינו שכתבת שאלה זו היא מאצבעות מורנו
הרב הגדול הריב"ש ז"ל וכתב חיים בן הרב הגדול ר' אברהם
בונישי ז"ל ע"כ. ובכל עת שאני רואה כתיבת מעשה ידיו
ואצבעותיו תתוסף בי נפש יתרה. ומסרקוסטה לא ידעתי
איזה סבה הביאתהו הוא ושני בניו ר' ששת ור' שאלתיאל
ז"ל למיורקא ונתקנאו בו שם אדום והעלילו על שני בניו
ושרפום במדורת אש ועשו לו שלשלאות של ברזל לתופסו
בהם כדי שיראו עיניו כידו ולא ירחם על בניו להשליכם

ולהשליך עצמו עמהם לאש. והיו אומרים לו אבינו תן לנו
 מים לשתות והיה אומר להם עכשיו תשתו בני ממעין גנים
 באר מים חיים ונשאר הוא ז"ל שם ונתחכמו בו אדום ורצו
 לשלוח גם בו יד לרוב קנאתם בו והבריחוהו משם האנוסים
 לארצות ישמעאל שמה תונים ושלחו אדום למושל תונים
 ה' ככרים מהממון לשלחו להם לעשות [בן] כטוב בעיניהם
 והבריחוהו היהודים משם לעיר אלגאזיר ונצול. אמנם נהגו
 בו אותם היאודים שהיו באותו הזמן בווי וקלון והחזירוהו
 ללעג וקלס אם על שלא היה יודע בערבי אם לקנאתם בו
 מהפלות חכמתו והחזירוהו לבודק ומהבדיקה יביאו לו
 הנערים לשחוט להם תרנגולים יבאו להלעיג עליו ולהבוזתו
 ולהקלותו כמו שרמו קצת מזה בשאלותיו ותשובותיו ודוק
 בשאלה ס"ה ותמצא. וקצה נפשו בעיר הזאת מרוב הבוזי
 והקלון והלך לעיר שמה אלמאדייא והיה בה קהל אולי
 ימצא שם מנוח. ולא מצאה היונה מנוח ויקלוהו ויבוזוהו
 בעלי [העיר] כפלים ממה שהיה בעיר הזאת. וגם הם
 החזירוהו עליהם לבודק ויגע לו בזוי מה שלא ישוער עד
 שא' מערבי שבתות נתקבצו עליו הנערים ויתקלסו בו
 ונתקבצו עליו כמו שעשו לאלישע הנביא ע"ה עלה קרח
 עלה קרח. באותה שעה בשנלאה נשא וכלכל עוד לא יוכל
 עלה עשן באפו ואש מפיו תאכל ויקללם בשם הקב"ה
 החרימם נתנם לטבח ולא הספיק לו לרוב הרוץ אף יצא חויץ
 לעיר ותקע תשר"ת והלך לו. ומאותה שעה עד היום יד ה'
 היתה בקהל ההוא ולא נשאר מהם שריד ופליט בימים
 מועטים ולא נתישבה עוד העיר ביאודים. והוא ע"ה נפטר
 שנת כ"י לק"ה. וה' יודע כמה זה היה מהשנים קודם מותו

באופן שהאלמדיויא הזאת מוחרמת ומנודה לא תתיישב עוד ביאודים לעולם כמו יריחו שהוא בית האלי המוחרמת ואם יתקבצו עשרה או עשרים יאודים ויוליכו נשותיהם להתיישב שם תקף ומיד או ימותו מיתת עצמן או בחרב או ימירו דתם. ואם ילכו שם רווקים לקנות או למכור כל מה שירויחו או יהרגו עליו או יפסידוהו בחלאים רעים ונאמנים וקללתו לא לחנם הלכה אלא החריבה קהל בכללו. ואני אירע לי שם מקרה ואודיענו לכ"ת דע אדוני כי מלאכתנו ומלאכת אבותינו הרפואה מקודם הגרוש של שנת אל קנ"א ונקם אפי' בהיותנו בעיר אדום ומהגרוש באנו לספרד ובבא גרוש ספרד של שנת גר"ם יצאנו לתלמסאן והיום כמו ג' שנה שלח המלך לתלמסאן והביא לאדוני אבי בעל כרחו ונתישב בכאן ואח"כ באתי גם אני למקום אדני אבי ד"ל ומכלל מה שקרה לי כי שלחני המלך לרפאת שר העיר אלמדיויא ואני לא הייתי יודע בטיב ומיטב העניינים האלו ונכנסתי שם ומצאתי עיר נחמדת נכונה בראש הרים כל הרוחות באות ונושבות בה ומזוזים כל מיני עיפושים עד שכל השוכנים בה בריאי בשר והמים טובים לרוב מאד יוצאים בכקעה ובהר ופירותיה משונים למעליותא באופן שמושב הארץ טוב והמים טובים והארץ בלתי משכלת ודירת הבתים וההצרות בריוח והגוים אינם שונאים כל כך והיא מכונה בכל טוב ואפילו עפר בית החיים שלה יותר טוב משל כל גלילות הללו. ומצאתי שם בית הכנסת חריבה ושממה וחי' ספרים ערום ועריה ותיבה פרוצה וכמו חי' יאודים מצויים שם כל איש נושא ומר נפש והיינו מתפללים באותה בית הכנסת. אבל לבי נוקפי כשראיתי כל אלו העניינים ולא ידעתי מה

טיבן עד שחזרתי ללגיוואיר ושאלתי לוקנים ולמה לא יצאו
ק' או ר' בעלי בתים מאותה העיר שהיא הפכית מן הקצה
אל הקצה מכל הח' לשכון בעיר הזאת המשובחת או הגידו
לי טיבה של עיר ומעשיה ושהיא מוחרמת ומנודה וכל
האופן שזכרתי. גם אני אירע לי בה ענין שמיום שנכנסתי
לה עד צאתי נולד לי חכוך ושחינים זרים יוצאים מהטבע
עד שהייתי שואל נפשי למות ותקף צאתי משם אחר שני
חדשים מהלך חצי מיל נתרפאתי וחזרתי לאיתני ולבריאותי
הראשון וכל מה שהייתי מתרחק מאותה העיר אתרפא יותר
ונפלאתי כי זה אינו דבר מוגני ולא טבעי אלא דבר זר
וניכר בשגם זה מכלל קורבת האויר המוחרם הזה. גם ראיתי
להביא הספרים ולא הניחוני גויי אותה העיר. כל זה כתבתי
לכת"ר להזכירו עונש החרם ב"מ גם הגידו לי הוקנים המגידים
כי נשאר בכאן עד עת פטירתו ולא נהגו בו כבוד במותו גם
לא נספד כהלכה. עד עת בא המגורשים מקשטיליאי שנת
מזר"ה ישראל וחקרו על מקום קבורתו ובנו אצלו ציון גדול
במצבת שיש ארוכה וגבוה ורחבה וכתבו עליה אלו הבתים
שאזכור ועשו עששית גדולה במקומו שהיה יושב בבית
הכנסת בקרן זווית מדליקין אותה זכר לקדוש הזה והיא
היא העששית ששלח הארון להדליקה מממונו זכותו תעמוד
לנו אנס"ו:

הבתים הא' שהיו כתובים על המצבה הראשונה הם אלו:

כנפול מגדל. כבוד ידל. נועם יחדל. זוהר ירחק:

גם כאשמן. גופו נטמן. רוחו נאמן. עד בשחק:

שונה ששה. עם החמשה. יושב בש. מים יצחק:

עוד הוסיפו האחרונים על זה של המצבה עצמה ושם
המיסד ר' אבא מארי אבן כספי ז"ל:

מאד רגזה תבל. לציץ יקר נבל. ולבשו סות אבל.

מאורים כשחק:

שרפים יהמיון. ברעש יאתיון. בקול מר יבכיון.

לרב מיני רחק:

אהא סר הוד לקח. ונהפך יין רקה. לרעל כ"י לק"ח.

אלק"ים את יצחק:

עלות אוה אל על. בטוב חלד געל. והין צדק פעל.

בנסא יה הוחק:

כאלים יחשב. לרנתי יקשב. בכתם דוד יושב.

בשמים יצחק:

הר' שמעון בר צמח דוראן הנקרא הרשב"ץ בעל מגן
אבות וס' אוהב משפט על פירוש איוב והיה מעיר גיזאייר
והיה רופא מובהק ועשה פירוש האזהרות ופירוש על פרקי
אבות וס' תקון סופרים ומלחמת מצוה ובקי בחכמת הקבלה
והיה אחד מיועצי המלך היושבים ראשונה במלכות כי מה'
היה לו שבשנת חמשת אלפים ש"כ יצא הקיסר קארלוס
בחיל גדול דרך ים להלחם עם מלך הערביים בעיר גיזאייר
ליקח מלכותו מידו ונחה על הרשב"ץ רוח ה' וראה כי
בסבת המלחמה יהיו כל היאודים אשר בכל מדינות מלכותו
של מדינת גיזאייר להשמיד להרוג ולאבד וקם קימה שיש
בה הידור והטיל לים לוח א' כתוב בשמות הקדש וה' הטיל
רוח סערה לים ותשברנה האניות והרבה מחיל קארלוס
צללו כעופרת במים אדירים. וכאשר ראה הקיסר כי מן
השמים נלחמו וילך לו אל ארצו כבושת פנים ויודע הרבר

למלך גיזאייר כי הרב הנז' מרוב אהבתו למלך עשה על ידו שמות לחיל קארלוס זאת הפעולה וישא חן וחסד לפניו מכל אוהביו ויצו המלך לבנות לו בית בחצר בית המלך והיה בכבוד גדול עד יום מותו וזה השיר כתבו לו על מצבת קבורתו ז"ל:

אם גוף נקבר זכר נשאר כי לא נעדר שם משמעון:

רבי אברהם הלוי היה חכם גדול ומדקדק ומשורר. ובספרד הנשיא התוכן ר' אברהם ק' יחיא המכונה צאחב אלשורטא והעמיק בשבעה חכמות במספר ותשבורת ותכונה וסוד העבור ובחכמה האנושית ובסתרי התורה נקרא שמו נדר האדם:

הראב"ע ז"ל היה חכם גדול בכל ענייניו ובשנת ד' ק"י י"ט הלם חלום כי השבת שלחה לו אגרת זו"ל:

וזאת העיר שהיה זה המעשה של הראב"ע זלה"ה שמה לונדריש והיו לה קרוב לשני אלפים [בעלי] בתים כולם אנשים בעלי חכמה ועושר. ובשנת ה' כ' ליצירה העלילו על היאודים לפני המלך שהיאודים עושים זיוף במטבע והמלך חקר ודרש ומצא כי המעלילים המזויפים היו מטילים האשמה על היאודים ונמלטו. לימים שבו הנוצרים ובקשו מי שיעיד נגד היאודים ומצאו כרצונם איך ראו היאודי קוצץ המטבע ואעפ"י שידע המלך כי הכל שקר ומפני המיית העם בקש להשליך מעליו תרעומת אלו ושמא יקומו העם וחרב בידם ואין מציל וצום וגרשם מארצו ויעשו כן ליאודים:

וזה הגאון הראב"ע ז"ל היה חכם גדול בכל ענייניו כמו שכתב עליו הרמב"ם לבנו הנגיד הר' אברהם ז"ל ואתה

בני הנאמן לי אני מצוה לך שלא תעיין בחבורים ובפירושים
אחרים ואל תטרוד שכלך אלא בפירושי ובחבורי כי הם
טובים מאד לכל מי שיקרא בהם כי הוא היה כמו אברהם
אבינו ע"ה כי החכם הזה הנז' לא היה מתפחד משום אדם
ולא היה נושא פנים לשום אדם והיה שט בארצות היום
במקום אחד ולמחר במקום אחר עם שהיה משרת למלכים
ג"כ ע"כ לשון הרמב"ם ז"ל לבנו: וחבר ספרים הרבה לאין
קץ מהם על התורה ומהם על התכונה. ואכתוב מהם מה
שראיתי בחבורי ואלה שמותם. פירוש על התורה. פי' על
נביאים אחרונים. פי' על הכתובים וה' מגלות. ס' פתח דברי.
ס' צחות. ס' המאונים. שפה ברורה. שפת יתר. ערוגת
המזמה. חי בן יוקצן. ס' השם. יסוד מורא. ס' העבור. ס'
המספר. יסוד מספר. אגרת שבת. ס' העצמים. ראשית חכמה.
ס' הלוחות לחכמת התכונה. משפט המזלות. ס' הטעמים.
ס' המולדות. ס' המובחרים. ס' העולם. שאלות למשאללה.
שאלות. ס' מתחברים. ס' המאורות. גורלות. כלי הנחשת
לחכמת האצטרלוב. זהו מה שראיתי בספריו: ופעם אחד
עבר ארחות ימים והיו עמו ט"ו מתלמידיו וט"ו אנשים רקים
ופוחזים ויהי היום וה' הטל רוח סערה אל הים ויהי סער
גדול בים והאניה חשבה להשבר ויצו רב החובל להשליך
את חצי העם אשר בספינה אל הים להקל מעליהם. וירא
החכם הראב"ע כי כן ויאמר טוב הדבר אשר דברת לעשות
כי טוב שנמות חצינו משנמות כלנו ועתה לנו ונפילה
גורלות מי ומי ההולכים לטבוע בים וזהו דבר הגורל אשר
נעשה. יעמדו כל השלשים איש בשורה אחת ונתחיל
לספור מן הראשון עד התשיעי ואותו הטי' יושלך בים וכן

צחזור חלילה עד שכל הנלכד במספר המ' יושלך בים עד
תום ט"ו אנשים. וייטב הדבר בעיני האנשים ויאמרו אל
החכם כן תעשה כאשר דברת. ויקם ויסדר השורה בחכמתו
הנפלאה באופן שמספר התשיעי נלכד אחד מן הרקים
וחוזרים חלילה עד תום ט"ו רקים ספו תמו והתלמידים יצאו
נקיים. וזהו סדרם שסדרם הרב בחכמתו הנפלאה. בראשונה
העמיד ד' תלמידים ואח"כ ה' רקים. שני תלמידים א' רק.
ג' תלמידים א' רק. א' תלמיד ב' רקים. ב' תלמידים ג'
רקים. א' תלמיד ב' רקים. ב' תלמידים א' רק. כך העמיד
אותם בשביל להציל את תלמידיו מסערת הים וסימן בשביל
שלא תטעה דיני "הגורל" באניה "אמר "גאון" אל "אחיו
בני "בריתו" גוים "אשר "בינינו" בים "אשליכם. ונפטר ביום
ב' ר"ה אדר שנת ד' ותתקע"ד והיו חיו ע"ה שנה: ואמר
זה השיר ביום פטירתו וז"ל. כבודי שיש בצור עזי בעוון.
גמלני גמול טוב לי כצדקי. בחסדו למדני את דרכיו. והחייני
עדי אדע בחשקו. ואם כלה שארי עם לבבי. אלקים לי לצור
עזי וחוקי: ואז אמר בשעת פטירתו ואברהם בן חמש שנים
ושבעים שנה בצאתו מחרון אף העולם תנצב"ה:

חכמי ברצלונה. הרשב"א ז"ל. הרי יצחק בר ראובן
ז"ל היה רב ועצום בימי הרי"ף ז"ל ופייסן גדול ועשה
האזהרות שקורין אותם בארצות המערב. הרב הנשיא כהר'
יאודה בר ברזילי המיוחס למשפחת בני שאלתיאל אשר
בקטלוניא וחבר ספר דיני הנשים וקרא שמו שאר בשר
וספר העתים בדיני יום טוב וס' תקון שטרות. והרב בעל
העישור כשמזכיר זה הרב בספרו מזכיר סתם כתב הרב המחבר:
חכמי לונגיל. רבינו משולם בר יעקב וחמשת בניו

חכמים גדולים ועשירים והם. ר' יוסף. ר' יצחק. ר' יעקב.
 ר' אשר שהיה פרוש מענייני העולם ועומד על הספר יומם
 ולילה והיה כל ימיו בתענית ואינו אוכל בשר והיה חכם
 גדול מאד בתלמוד. ר' אהרן אשר דבר טוב ואזר כנבר
 הלציו להליץ טוב על הרמב"ם ולה"ה שכתב בהלכות תשובה
 העולם הבא אין לו גוף ולא גויה וכו'. והשיג עליו הר'
 מאיר בר טודרוס הלוי מתושבי טוליסולא בשמעו על חכמי
 לוניל לאמר כי היו נוהגים כי יפלא מהם דבר על איזה ענין
 מספר הרמב"ם ז"ל היו אומרים איש אל רעהו הגישה
 האפוד. וכשמעו את הדברים לבש קנאה וכתב להם ז"ל
 וז"ל אף לזאת יחרד לבי ויחם בקרבי כשמעי כי נפלא הספר
 הזה באזניכם מאד באמרכם איש אל רעהו על דברי הרב
 כי יפלא דבר לאמר הגישה האפוד אך זאת שמעה אזני
 ותבן אין בר בלא תבן וכו'. ובהגיע אליהם הכתב והמכתב
 תמהו האנשים איש אל רעהו על דברי הרב ושלחו לו
 תשובתו בצדו דברים מתוקים מדבש ונופת צופים ובכלל
 דבריהם כתב לו זה הר' אהרן הנז' ז"ל וז"ל. ואשר הדרת
 אלינו את כל החרדה הזאת ויחם לבך בקרבך בשמעך כי
 נפלא הספר הזה בעינינו מאד באמרנו כי יפלא הדבר ממנו
 הגישה האפוד חיי דשמיא ורקיעא די במימריה חוטרא
 דאהרן נעא ותנינא בלעא. כי המגיד לא הגיד חצי מרבית
 גדולתו ותהלתו לעינינו לא נאמר עליו הגישה האפוד כי
 יש אפוד נחמד ונכבד ויש חגור אפוד בד. רק יאמרו עליו
 כל הזקנים והחכמים הגישה לנו את ארון האלקים. ואיך
 יעלה על לב אשר נתן ה' חכמה בלבו לקחת דברי האגדה
 כפשטן והפסוקים כצורתן. ואשרי הדור שהנשיא שלו מביא

קרבן על שגנתו ואתו לא תלין משונתו. ולהיות בהשם מבטחך. ערכתי דברי להוכיחך לתת מעדנים לנפשך. ולהניחך ולהודיעך קשט אמרי אמת להשיב אמרים לשלחך צעיר חכמים. ורוב ימים. אוהב טהור לב והולך בדרך תמים. ודורש שלומם וטובתם. כל ימיו לעולם. אהרן בר' משולם. ע"כ תורף דבריו של ר' אהרן בר רבי משולם ז"ל מעיר לוניל: הר' משה גיסו. ר' שמואל הוקן. ר' שלמה הכהן. ר' יאודה הרופא בן תבון הספרדי. ר' זרחיא בעל המאור שהשיג על הרי"ף זלה"ה והוא כבן י"ח שנים. ר' יאונתן הכהן בר' דוד ז"ל. הרמ"ך ז"ל בעל ההגהות שהגיה על ספר היד להרמב"ם ז"ל. ר' פריץ. ר' אנטולי. הר' יוסף עמשי. ור' אפרים תלמידו מחכמי צור.

חכמי אסכנדריא

ר' חסדאי הלוי ספרדי. רבי פנחס בר משולם דיין. ר' שמחה הכהן בר שלמה. ר' יוסף בר זכריא. ר' אליעזר ברבי חלפון. ר' שמריא בר' אברהם. ר' סעדיא מלמד. ר' דניאל בר' יוסף המלמד. ר' שלמה ברבי זכאי.

חכמי מצרים.

נר המערבי הרמב"ם זלה"ה. ר' יצחק בר רבי ששון דיין. ר' שמואל הלוי בר' סעדיא. ר' מנשה בר' יוסף. ר' משה בר' סעדיא. ר' יאודה הנשיא נשיא גליות כל ישראל בן יאשיהו הנשיא. וכך היה חותם בזה הלשון הבנתי בזאת השאלה והיא כדין וכהלכה ואין לזוז ממנה וכתב יאודה הנשיא נשיא גליות כל ישראל בן יאשיהו הנשיא וציק"ל. וזה הרב היה נגיד בארץ מצרים והוא מורע דוד והיה מתושבי דמשק. ר' חלפון בר עולא דיין דמנהור.

ר' יאודה הכהן דיין כולבים. ר' פרחי'א בר' יוסי דיין
[א]למוחלה:

ובשנת אלף ותע"ה לשטרות היא שנת ד' ותתקמ"ז
ליצירה תקנו רבני מצרים והוציאו ספר תורה ברכים והחרימו
על אנשי הכפרים השוכנים בדמנהור וכולבים ובלמוחלה
לבל ישא אדם אשה ולא יגרש שום אדם את אשתו באלו
הכפרים אלא על ידי אלו הרבנים שבכפרי מצרים והם ר'
חלפון דיין דמנהור או על ידי ר' יאודה הכהן דיין כולבים
או ע"י ר' פרחי'א דיין אלמוחלה והסכמנו והחרמנו כל מי
שיתן רשות לאדם שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין כדכתיב
רבים חללים הפילה דרשו רז"ל זהו ת"ח שאינו יודע בטיב
גיטין וקדושין והיה זה בשליש אחרון של חדש טבת שנת אלף
ותצ"ח לשטרות בפססאט מצרים דעל גילום נהרא מותבא
ומן דהוה קדמנא כתבנא וחתמנא עליה למהוי לזכות ולראיה
לאחר היום והכל שריר וקים:

וכתב משה בר מיימון דיין. יצחק בר ששון דיין. שמואל
בר סעדיא דיין. מנשה בר יוסף דיין:

ועוד הסכימו במצרים ע"י הרבנים הגו' שלא נשיא
אשה לנכרי בכל ארץ מצרים עד שיביא ראיה שהוא בלתי
נשוי או ישבע בחומש על זה ואם יש לו אשה יכתוב לה
גט ואז נשיאנו פה וכל נכרי שישא אשה פה ורצה לצאת
לארץ אחרת לא נניחנו ללכת אפילו שנתרצתה אשתו לזה
עד שיכתוב לה גט וימסרנו בידה ויתנה בזמן כפי מה
שנתפשרו ב[י]ניהם שנה או שנתיים או שלש שנים ולא
יותר מזה. ועוד הסכימו כי יהיה ריב בין אנשים שלא ילכו
בע[ר] כאות של גוים:

וימת משה עבד ה' בארץ מצרים בליל ב' עשרים
לחדש טבת שנת אלף ותק"ו לשטרות היא שנת ד' ותת"ק
וס"ה ליצירה ועשו סימן לאותה שנה בכ"י אב"ל משה לפ"ק
והיו חייו שבעים שנה כי נולד בקורטובא ב"ד לחדש ניסן
שנת אלף ותמ"ו לשטרות היא שנת ד' ותתצ"ה ליצירה
ונפטר שנת ד' ותתקס"ה ליצירה נמצא שני חייו שבעים
שנה וחיבר פירוש המשנה והוא בן שלשים שנה ובן
המשים שנה לחייו חבר ספר הירד וס' מנין המצות וס'
המורה ושאלות ותשובות בלשון ערב וחבר ס' רפואות
שקבץ מדברי גאלינוס ומדברי אבוקרט ומחבורים אחרים
מספרי הרפואה וקרא שמם פרקי משה והזהיר בהם כי אין
ראוי לאדם שיהיה מוזמן לקחת ולטעום כל מה שיודמן לו
כמו שכתב ז"ל וז"ל. כבר ראיתי אדם אחד שהיה לו כלי
מלא דבש והיה עומד לפני שני אנשים רופאים בחנות יכין
להם למכור והושיט להם שילקקו ממנו לנסות אם הוא טוב
ועשו כן ולקחו ממה שהטעימם ואמר שלא ימכור במחיר
ההוא ונפטר מהם ומתו האנשים אחרי הפרדו מהם בזמן
מועט ולכן אין ראוי לאדם שיהיה מוזמן לקחת [ולטעום]
כל מה שיודמן ע"כ נמצא בכ"י ישן נושן. וקברו אותו בבית
המדרש שלו בבית הכנסת הנקראת היום כנסת של ק"ק
מוגרכה ומשם הוליכו אותו לארץ ישראל וקברוהו בטבריא
של ארץ ישראל:

ושמעתי אומרים ששכחו אצבע של רגלו כי לא
מצאוהו באותה שעה ואחר כך בא להכנס אחד מחכמי מצרים
בחלום והגיד לו כי במקום פלוני מונח וכך היה ולקחו אותו

משם וקברוהו בטבריא עמו ועוד היום מקום כבודו מצוי
בבית הכנסת של ק"ק מוגרבה:

רבי אברהם בנו נולד לאביו ב"ח בסיון שנת אלף ותצ"ז
לשטרות היא ד' ותתקמ"ו ליצירה ובימיו רבים מעם בני
מקרא נתיהדו על ידו וקבלו עליהם דברי חברות ונתחתנו
עמהם אנשים מיוחסים וכשרים וכהנים ולויים מישראל והנניד
הנני חבר ספרים הרבה לאין קץ ובכללם שו"ת וספר תאג
אלערפין המכונה כתר היודעים וס' כפית אלעבדין המכונה
סיפוק העובדים והוא עשוי כמו פרקים ומחולק לכמה חלקים
ובו כלל כל מיני חכמות שבעולם והעמיק בשבע חכמות
במספר ותשבורת ותכונה וסוד העיבור ובחכמה האנושית
ובסתרי התורה וגם בן חבר ספר וקרא שמו אלכתאב
אלהאווין. וכאשר קמו אנשים ושלחו יד במורה הנבוכים
נשרפו אותו חבר ב"ב ספר ושלה אותו לחכמי פרובינציא
וקרא שמו ס' מלחמות ה' כי הוא נלחם עמהם על המעשה
הרע אשר עשו ובתחלת הספר כתב זה השיר:

מה בערו האומרים כי בערו דברי חמודות יקרו מזהב:
אכן עלו למרום כמו תשבי לאל באש ובמלאך בתוך הלהב:

זכה וזכה כתב אליהם ועוד כתב אל תתמה כי
אפוסטמוס שרף התורה. ונפטר לחיי עד כליל ב' י"ח לכסלו
שנת ד' ותתקצ"ח והיא שנת השמיטה ש"א ממחזור רס"ד
ימיו ג"א שנה ומחצה ומת במצרים תנצב"ה:

רבי דוד הנניד בן בנו של הרמב"ם ז"ל נולד בשנת
אלף ותקל"ד לשטרות היא שנת ד' ותתקפ"ג ליצירה וחבר
ילקוט על התורה ונביאים וכתובים בלשון ערב וקוראים לו

רבינו דוד שחכם אחד מחכמי מצרים יקרא לפני המון העם ביום שבת קדש קודם תפלת המנחה. ועשה פירוש על נבואת הילד והם דברים סתומים וחתומים ונכתבים בכמה לשונות ירושלמי ובבלי ארמי והגרי מעורבים ונחלפים עמוקים מאד במליצה וחידה ולפי שחכמי ברצלונה כתבו להגניד ר' דוד לחלות פניו להודיעם אם נמצא אצלו איזה דבר ברור בסוד הקיץ וישלח להם המעשה של נבואת הילד ובסוף כל נבואה קצת מענה ומעשה שהיה כך:

הרב הגדול רבינו עובדיא אחיו נולד כ"ח בניסן שנת א' ותקפ"ח ליצירה ונפטר ערב שבת י"ב לחדש שבט שנת אלף ותקע"ו לשטרות היא שנת ה' וכ"ה ליצירה ומת בבית הכנסת של דמוה ימיו ל"ה שנים:

רבי יצחק בנו של ר' דוד נולד ט"ו לאלול שנת אלף ותקע"ב לשטרות היא שנת ה' וכ"א ליצירה ונפטר שנת אלף ותקצ"ד לשטרות היא שנת ה' ומ"ג ליצירה ימיו כ"א שנים ומחצה:

רבי אברהם אחיו של ר' יצחק נולד כ"ד לאלול שנת אלף ותקנ"ו לשטרות היא שנת ה' וז' ליצירה ונפטר בשנת אלף ותקק"ט לשטרות היא שנת ה' וס' ליצירה. ואחיו העניו החסיד ר' שלמה נולד בשנת אלף ותק"ס לשטרות היא שנת ה' וט' ליצירה. ואחיו ר' יעקב כ"ז לחדש שבט שנת אלף ותקפ"ח לשטרות היא שנת ה' ול"ז ליצירה. הר' משה בר אברהם אחיו של רבי יצחק נולד במצרים כ"ד בכסליו שנת אלף ותקק"כ לשטרות היא שנת ה' ונ"א ליצירה. הר' עובדיא אחיו בשנת אלף ותקס"ח לשטרות היא ה' ונ"ז ליצירה בר"ח תמוז. רבי יאושע אחיו נולד ליל רביעי כ"ב

אלול שנת אלף ותקקכ"א לשטרות היא שנת ה' וע' ליצירה
ונמול ביום ר"ה ונפטר שנת אלף ותקקס"ו לשטרות היא
שנת ה' וקט"ו ליצירה ימיו ששה וארבעים. ע"כ מה שנמצא
משלשלת היחס והמעלה של הרמב"ם ז"ל במצרים:

ובשנת אלף ותרי"ב לשטרות היא שנת ה' ס"א ליצירה
בכ"ה בניסן בזמן המלך אלנאצר היה במצרים שמד רב
ועצום בחרב ישמעאל ביאודים ובחברת הקראיין ועל הערלים
אשר במצרים ובפסטט מצרים הישנה ובסביבותיה על אשר
עזבו את הברית אשר כרתו הישמע[א]לים בימי נביאם על יד
עומר ק' אלכטאב בשנת כ' לחשבונם היא שנת ד' ת"ב
ליצירה. והתנאים שביניהם הוא כי כת היאודים והקראיין
והשמרונים ובני ביבאר הנקראים בני רכב ועל כת הערלים
שלא ירכבו על סוס ולא יחדשו בנין כנסיות וכמות יותר
על מה שהיו להן באותו הזמן ולא יתנאו הם על הישמעאלים
לומר שדת הערלים משובח יותר מדת ישמעאל. ומלבד
אלו התנאים יש תנאים רבים עליהם כמו שהם כתובים
וחתומים על ספר לדתי ישמעאל וכמו שקדם אצלנו באורך
בסיפור המלך עומר ק' כתאב ומשם תדרשנו. והארורים
ערלים הפריזו על המדה ביותר והיו הולכים בקומה זקופה
ולובשים בגדי משי ורקמה ומשבצות זהב לבושם ומתעטפים
בסודר נאה מעשה אורג פתיל תכלת נטוי על ראשיהם
מלמעלה ורוכבים על הסוסים ברחוב העיר ועבדים רבים
רצים לפניהם לפנות להם את הדרך אשר ילכו בה כדרך
שרי צבאות ישמעאל ועוברים על גמע אלאזהר רוכבים על
סוסים ובנו כמות רבות התופת אשר לא כדת ישמעאל ונתנו
כתף סוררת וממאנים לשמוע אל הישמעאלים ולא שתו אל

לכם ויקשו את ערפם הרעו מאבותם ולא זכרו את ברית אבותם אשר כרתו עמם. וכאשר ראו הישמעאלים כי הערלים הולכין ומוסיפין ותהום כל העיר עליהם. ויתקבצו הישמעאלים כולם מאיש ועד אשה מעולל ועד יונק זקן בחרור ובתולה טף ונשים ביום אחד בחצר בית המלך ויקראו בקול גדול על מה הם עושים ככה להם ולא מיחו בידם חכמיהם. ושלחו וקראו לארבע כתות שאינם מבי"ש והם כת חנפים כת אלשעפייא כת אלמלכיא כת אלחנבאלי ויביאו את ראשי עם בני ישראל והזקנים שבמצרים אנשים חכמים ונבונים וידועים. ועוד שלחו וקראו לפני הפטרייקש ואלאוסקוף ואלקומוין והגלחים שלהם ויתוכחו עמהם על עברם את ספר דברי הברית אשר כרתו עמהם ויוציאו את ספר החתום ויקראו אותו באר היטב לפניהם. ויהי ככלותם לקרות את דברי ספר הברית ותבקע הארץ לקולם ויהמו כגלי הים. וישלחו האנשים את ידם ביאודים ובערלים והדת נתנה בעיר מצרים בחרב ישמעאל על הערלים ועל היאודים ותנתן דת לאנשי מצרים ויבאו על העיר בטח ויבוזו את העיר ואת כל אשר להם וישללו שללם. ומתוקף הצרה והגזרה נשתמדו מהיאודים והערלים לאלפים ולרבבות ובכללם בעונות עיר כולבים מגדול ועד קטן. ועוד היום נמצא בבמה אחת כתוב בה בתיבה אשורית ואמרו שהיתה בית הכנסת. ועוד בכפר קלויב נשתמדו ג"כ הערלים מגדול ועד קטן. ויתחבאו היאודים והערלים במערת צורים ובנקיקי הסלעים. וכאשר ראה המלך כי הים הולך וסוער עליהם ולהשיבם מעליהם לא היה יכול וכדי להפיג חמתם שלח את בעל המס להרוס הבמות המחדשות אשר בנו הערלים ויחריבום עד היסוד ויכו בהם מכה רבה ועצומה.

ובעיר שזכרה היה בה במה גדולה ובה היתה ע"ז נתונה ואומרים שהיא ע"ז של נילוס שהיה מתרבה ומתגדל בסגולתה ויהרסו את הבמה ושרפו את הארנו ואת הע"ז אשר היתה שמונה בתוכה ויטחן עד אשר דק לעפר והשליך עפרה אל הנחל הסובב את העיר ולא נשאר באותו מקום שם ושאר זכר ע"ז וברוך המקום שעקרה: אמנם חמל ה' על עמו וצאן מרעיתו כי חשבו ג"כ להרוס את הבתי כנסיות שלנו ולא יכולו כי מצאו כתוב בספריהם שהם בנין קדמון קודם הדת שלהם. ואלה שמותם במקומותם בחצריהם ובטירותם. בפסטט מצרים שאנו מכנין אותה מצר אלעתיקא יש שלשה בתי כנסיות הא' בה"כ של קראיין במחוז הנקרא כוּט אלמצאצא פי צרב אלכצמה נבנית בשנת שט"ו לשטרות היא שנת ג' ותשס"ה ליצירה ונתקלקל וחורו ותקנוהו ברצון המלך עומרן' כאשר וברשותו בשנת ר' לחשבונם אמנם בזמננו זה היא חרבה מהרבות מצרים ולא יעלה על לב איש אם היה שם בה"כ או לא כמו שקדם אצלינו בספורי הרמב"ם ז"ל יע"ש. ושתי הכנסיות אחרות של הרבנים הם במחוז הנקרא קצר אלשמע הא' מכנין אותה אלעראקיין ר"ל שהיו אנשי בבל מתפללים בה כמנהגם והיא ג"כ נשאת מחורבות מצרים והב' שאנו לפעמים מתפללים בה מכנין אותה כנסת אלשאמיין והיתה בנויה קודם הרבן בית שני כמה שנים. ויש קבלה מהקדמונים שירמיא הנביא בבאו למצרים התפלל בה והתאריך שלה היה כתוב ומפותח על לוח אחד על הפתח בכניסתך בה ונבנית בשנת של"ו לשטרות היא שנת ג' תשפ"ה ליצירה ובה ספר אחד מכ"י עזרא הסופר כמו שקדם אצלינו באורך בסיפור הרמב"ם ז"ל.

ובמצרים אל קאהרה שאנחנו יושבים בה סגרו הב' ב"כ שהיו בה באותו הזמן הא' היא של הקראיין והדרך אשר ילכו בה באותו הזמן היה במחוז הנקרא היום אלכורניפיש והולכים לחראת של קראיין ומכנין אותה כניסתן' צומח והב' שאנחנו עם בני ישראל מתפללין בה היום היא בחראת וייליה והדרך אשר ילכו בה באותו זמן הוא במחוז הנקרא צרב אלנצאדין ואנו מכנין אותה היום צרב אלכנים אלמסתערב. ועוד הלכו לכפר אחד מכפרי מצרים הנקרא דמוה ובה בה"כ אחד ומכנין אותה כניסת מוסה כמו שקדם אצלינו בסיפורי הרמב"ם ומשם תדרשנו. ואלו השישה כנסיות שזכרנו סגרו אותם הישמעאלים והחזיקו אותם במסמרים על יד בעל חמס במאמר המלך בכ"ה בניסן שנת אלף ותרי"ב לשטרות ועשו סימן חכמי מצרים לאותה שנה א"ת רי"ב ר"ל אלף ושש מאות ושנים עשר לשטרות. ותהי המלחמה חזקה והאיבה נטורה בלבם כעשר שנים עד ששלח ספרים ומנחה מלך ברצלונה ממחוז איספאנייא שהיתה אז ממלכות ישמעאל ושלה מנחה וספרים וחילה פני מלך מצרים במכתב לאמר שישוב מהרון אפו בעד היאודים האומללים והערלים אשר בכל מדינות מלכותו ולפתוח הבתי כנסיות שלהם ואז נתרצה להם וחמתו שככה עליו והזור פעם שנית וקבץ גדולי היאודים והערלים וחדש להם התנאים פעם שנית והוסף על הגזרה שהערלים לא ישרתו במלכות ישמעאל במלאכת הדיואן ולא יעמדו לפני המלך והשרים וילבשו על ראשם מצנפת צבועה איססים ופואה הנקרא אלעמאיים אלזורק ואזור של חבל מצרי אזור במתניו. ועל היאודים צוה שילבשו על ראשם מצנפת ירוקה הנקרא עמאיים אלבורפי

אלצואר וצוה אל החכמים שיטילו חרם בחצר היאודים שלא יפרו הכרית ויקיימו אלו התנאים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים אליהם ולא יעבור. ואז נתן המלך רשות לבעל המס לפתוח הבתי כנסיות וכן עשה והיה זה ביום שני כ"ח לחדש אלול שבת האזינו שנת אלף ו"תקקכ"א לשטרות היא שנת ה' ע' ליצירה:

ובשנת אחת למלכו (שולטן מחמד) העביר קול בכל מלכותו וגם במכתב לאמר. כל ממלכות הארץ נתן לי אלקים בידי ועתה שמעו זרע היהודים היושבים במלכותי כל איש בכס מכל עמו יהי אלקיו עמו ויעל לקושטנדינה אם מלכותי והיה לכם שארית בארץ במיטב הארץ אתנו תשבו שרצו בארץ ורבו בה. ויתקבצו מכל הסביבות מספר בני ישראל כחול הים ויתן להם המלך נחלה בקושטנדינה ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד. ויתן להם רשיון לבנות בתי כנסיות ובתי מדרשות ויתקן שלשה כסאות בדיואן המלך אחת למופטי וא' לפאטריק של הערלים וא' להרב של היאודים כי שמה ישבו כסאות למשפט כל אומה ואומה תשפוט את עמה בצדק ובמשפט. ומזרע היאודים נתן על ראשם הרב הזקן כמהרר משה קפסאלי זלה"ה וישם את כסאו בדיואן המלך בצד המופטי ויאחבהו כנפשו. והאיש משה עניו מאד מכל האדם והיה מתענה בכל השנה ועל הארץ יישן וחיוו חיי צער ובתורה היה עמל. ויעמוד לפני המלך וידבר אתו טובות וישם את כסאו מעל כסא השופטים. וישם המלך מחימד מס על כל הארץ כמשפט המלכים לארץ ועאואריו ורב עאקנאשי. ונערכו כל הקהלות ע"י הרב הנז' וננבה על ידו ונתון אל גנזי המלך ויאחב המלך את כל היאודים.

ובימים ההם היתה מגפה בקושטנדינה אשר כמוה לא נהיתה.
ויבהל המלך מרוב המתים במגפה כי נשארה הארץ שממה
מבלי יושב וסוגרת ומסוגרת מפני בני ישמעאל אין יוצא
ואין בא. וישלח ויקרא לחכמי הגוים וישאל להם על מה
עשה ה' ככה לארץ הזאת ומה חרי האף הגדול הזה ולא
השיבוהו דבר על מה אבדה הארץ. וישלח המלך בעד הרב
הנז' וישאל מאתו הדבר הזה ויענהו מתורת משה רבינו ע"ה
שעל עון הזנות דבר בא לעולם. וייטב הדבר בעיניו ואז
עשה חקירה גדולה ומצא זנות רב ויהרוג מהגניצארוש הרג
רב. וגם הרב הנז' הוכיח את עמו והכה אותם בשוטים וייסר
אותם בעקרבים לרשעי ישראל החטאים בנפשותם על אשר
נתחברו לגניצארוש. ויתמלא עליהם רחמים ויעתר אלקים
לארץ אחרי כן והמגפה נעצרה. ומאז קנאו הגניצארוש
ברב הנז' כי ידעו כי הוא יעיץ את המלך ויבקשו להרוג את
משה ויצילוהו השי"ת מידם ובקש המלך את הרב הנז' רופא
יאודי אחד לעמוד לפניו וישרתהו וכן היה:

ועתה נתחיל לכתוב את קורות בני ישראל ואת כל
התלאה אשר מצאתם בדרך והוא כי בשנת חמשת אלפים
רנ"ב ליצירה היא שנת מזר"ה ישראל לפ"ק לכד מלך ספרד
כל מלכות גראנדה היא רמון ספרד ויגבה לבו ויאמר בלבו
להשיב את בני ישראל לאמונתו או להשליכם אל ארץ
אחרת. ויהי בבקר ותתפעם רוחו ויצא דבר מלכות מלפניו
וכרוזא קרי בחיל לכון אמרין לכל משפחות בית ישראל כי
תעברו במים הזדונים ותפלון ותסגדון לאלקי העמים אשר
סביבותיכם טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו ומריתם ושם
אלקים אחרים לא תזכירו קומו צאו מתוך עמי ומארצי

וכמשלש חדשים לא תשאר פרסה מכל אשר בשם ישראל
יכונה. וכשמוע השר הרב ה' יצחק אבראבאניל שר וגדול
ליאודים ויצעק צעקה גדולה ומרה ואזר כנבר חלציו וקם
קימה שיש בה הדור ללכת אל המלך להתחנן לו ולבקש
מלפניו על עמו ישראל בדברים טובים ונחומים וכה אמר
בלכתו הושיעה אדני המלך למה תעשה כה לעבדיך וזכור
תזכור את אשר התהלכתי לפניך בלב שלם ובנפש חפצה
לעבדך באמונה ויברך ה' אותך לרגלי ואם ירצה אדני המלך
מהם כסף או זהב ואבנים טובות ומרגליות ינתן אל גנזי
המלך אנכי אערבנו מידי תבקשנו וכל אשר לאיש הישראלי
ינתן בעד נפשו וביתו ודתו. ועוד קרא השר הר"י אבראבאניל
למאהביו מרואי פני המלך להליץ על עם בני ישראל
ורוזנים נוסדו יחד לדבר אל המלך בכל עוו ולהשיב ספרי
האף והחמה ואת מחשבתו אשר חשב על היאודים לאבדם
ובמו פתן חרש יאטם אזנו אשר לא ישמע לקול מלחשים
והשגל עומדת על ימינו לשטנו הטתו ברוב לקחה לעשות
מעשהו החל וגמור. ותהי חרדה גדולה ליאודים אשר כמות
לא נהייתה מיום גלות יאודה מעל אדמתו ויאמרו איש אל
אחיו חזק ונתחזק בעד עמינו ותורת אלקינו אם יחיונו נחיה
ואם ימיתנו ומתנו לא נחלל בריתו ואנחנו נלך בשם ה'
אלקינו. והגזרה עומדת לעומתו וביד חזקה ישלחם מארצו
בלא כסף ובלא מחיר ויעזבו את הונם ואת ממונם ביד
אויביהם ושונאיהם וילכו בלא כח שלש מאות אלף רגלי
ובראשם הרב השר דון מהרי"א ז"ל ופורם הרוח ומצאום
צרות רבות ורעות השוד והשבר והרעב והחרב מהם נטבעו
במים עזים ומהם נמכרו לעבדים ולשפחות ומהם מתו במגפה

עד שכל האומות שרקו ויחרקו שן ויאמרו סורו טמא סורו אל תגעו ואל תשבו בארצנו והיו דחופים והדופים מעיר לעיר ויתהלכו מגוי אל גוי וממלכה אל עם אחר ונשארו מעט מהרבה: ואלה שמות בני ישראל הבאים בתוך הגולה שני שרי צבאות בראש העם יושבים על מדין שרים ונכבדים אשר הלכו בגולה ונתיישבו באלו הארצות ומהם תצא תורה ליאודים היתה אורה ואלה שמותם בחצריהם ובטירותם. מהר"א נתיישב בעיר נאפולי וחבר פירוש על התורה ומרכבת המשנה אשר לו על ספר אלה הדברים ופירוש נביאים ראשונים ואחרונים מעייני הישועה לפירוש דניאל משמיע ישועות לכל הנבואות העתידות. מחזה שרי. ישועות משיחו פי' על מאמרי התלמוד. עשרת וקנים. ראש אמנה. זבח פסח. נחלת אבות. מפעלות אלקים. צדק העולמים. להקת נביאים. ספר שמים החדשים. והוא פירוש על המורה כי לא יצא טבעו בעולם: הרי מאיר ק' וירגא נתיישב באיטליא: הרי אברהם זכות התוכן נתיישב בסרגוסא והיה תוכן גדול ולו גוים ידרושו מרוב חכמתו ופעם אחד בא לנסותו בחידות המלך דון יואן ושאל ממנו שרצונו ליסע לארץ איבורה ויגד לו על פי המזל באיזה פתח העיר יכנס אמר לו אם אומר לך באחד אתה תכנס באחר אמר לו המלך לא כי תכתוב ותחתום בחותמך וצוה להביא נייר חלק וכתב עליו כך איל ריי אה די פאסאר דיאונה פואירטה קי אה די רינבאר ר"ל שער חדש יפתח ובא הנשיא בו וכן היה כי המלך להראות לו ששקר וכזב דבר פרץ בחומת העיר שער חדש ואחר הכניסה פתח וקרא לעין כל זאת האגרת החתום ויהי לנס. שוב פעם אחרת הכניס אותו בחדר

אחת ושאל לו כמה רחוק מן השמים לארץ אמר לו כך וכך לאחר שנה הגביה החדר אמה וחצי ושאל לו אמור נא התוכן כמה רחוק מן השמים לארץ כי שכחתי והוא בחכמתו הנפלאה השיב או הארץ עלתה או השמים ירדו: הר' אברהם שלום הזקן בעל ספר נוה שלום בקאטאלוניא ונפטר שנת רנ"ב: יעקב בירב. דוד ׳ן׳ אבי זמרא. אברהם ׳ן׳ שושן. שמואל ׳ן׳ סיד. משה ׳ן׳ אלאשקר נתיישבו במצרים: יוסף קורקוס. אפרים קארו. יוסף אכאיוב. מאיר אנאשאכון נתיישבו בירושלם וצפת: שלמה לבית חזן. יצחק ׳ן׳ לב. יעקב ׳ן׳ הביב. לוי ובנו. יוסף פאסי. יוסף ׳ן׳ יהיא. שלמה מטראני. שמואל אלמושנינו נתיישבו בסאלוניקי: יוסף טאייטאייצאק. אברהם ׳ן׳ יעיש. אברהם ירושלמי. יצחק קארו. שמואל האקאן הלוי. יצחק דון דון. הר"ן ׳ן׳ יהיא נתיישבו בקושטנדינה הם ורבים מעמי הארץ וקבלם שולטן בייאזיש בכבוד גדול. ע"כ מהרבנים אשר נתיישבו בארצות אלו הידועים: ומלבד אלו יש רבנים אחרים אשר פורתם הרוח לא נודע אצלנו מכון שבתם ואלה שמותם. יוסף גיקיטיליאי אשר חבר ספר שערי אורה ושער השמים ופירוש מרכבת יחזקאל והיה חסיד עליון ופעם אחת חלה והגיע ונים ולא נים תיר ולא תיר ראה ב' אנשים שוקלים עונותיו וזכותיו במאזנים שוקלים שוה בשוה מיד נתעורר ונתחזק ושאל התפילין והניח אותם ומיד נתרפא ועלה ממות לחיים. יצחק ׳ן׳ עארמה מופלג בתורה ובכל החכמות וחבר פירוש על התורה וקרא שמו עקידת יצחק וספר חזות קשה ויד אבשלום למשלי ופי' איוב. יוסף שרגא היה מקובל. יאודה ׳ן׳ שושן. שלמה טאייטאצאק. משה ׳ן׳ הביב בטוליטולא.

משה אלפראנגי. יאודה חייט בעל מנחת יאודה והר' יוסף
 יעבץ במנטובה. אברהם הלוי. משה אלבילדה בעיר [א]וילונא
 בעל עולת התמיד וס' דרש משה. אהרן מטראני. יוסף
 מטראני בעיר וירונא. יאודה ׳ן בולאט. חיים עובדיא.
 אליעזר. יהושע בונפוש המכונה קרישקאש בעל בית זבול
 והוא מורה מקום הפסוקים על גמ' תוספות ואגדות. חיים
 אלח'יב בעל מקור חיים והוא מורה מקום הפסוקים על ספרי
 חבורי הדרשנים. אברהם הלוי בוקראט שעשה פירוש על
 הש"י בשנת הקקס"ז ונתיישב בעיר תונים. אברהם סבע בעל
 הצורות נחפו ללכת בערי פראנקיאה ויהי בדרך ים חלה
 את חליו אשר מת בו והיה בינו ובין עיר וירונא הרך
 שלשת ימים וה' הטיל רוח סערה אל הים והאניה חשבה
 להשבר ויחתרו האנשים לחשיב אל היבשה ולא יכולו כי
 היה הולך וסוער עליהם ויצעקו איש אל אלקים ויאמרו
 אל הרב הנה נא ידענו כי איש אלקים אתה ודבר ה' בפיך
 אמת התפלל נא בעדנו את ה' אלקיך ואל נמות וראה
 בעניינו ואת עמלינו ויאמר להם הרב הנה אנכי מת ועתה
 דעו נא וראו וכחוננו נא בזאת ותנצלו מרוח סוערה ומסועה
 תקבלו עליכם לעת פטירתי שלא תשליכוני אל הים להקל
 מעליכם הנה נא העיר הזאת קרובה תדברו ליאודים שיקחוני
 מהספינה ויקברוני בקברות אבותי ובכן תצליחו את דרכיכם
 ולא יהיה עוד המים לשחת כל בשר וכן היה. ויעמוד הים
 מזעפו ונפטר הרב לחיי עד בערב יום הכפורים. ויהי ממחרת
 וילך רב החובל הוא וקצת אנשים עמו אל בית הכנסת של
 ק"ק וירונא וישאל להם לשלום ויאמר להם דעו וראו יאודים
 כי בספינה שלי נאסף איש טהור וכה צוני בשעת פטירתו

ועשיתי כל מה שנזר עלי אף אתם בית ישראל עשו מה שמוטל עליכם. ויקברו אותו כל ישראל ויספדוהו ויקברוהו במוצאי יום הכפורים בעיר וירונא תנצב"ה והרב הנז' פירש וחבר פירוש על התורה וקרא שמו צרור המור ופירוש נחמד למראה על פרקי אבות ובשעת הגירוש טמן אותו בעיר לישבונה. כל אלו הרבנים הנזכרים הם מיוצאי גרוש ספרד ומעתה נכתוב בע"ה גירוש איספאנייא:

גרוש טולטולא היא אספנייא והטעם שכינו שמה טולטולא לפי שביום שעלה נבוכדנצר הרשע מלך בבל לצור עליה עלו עמו גם כן מלכים גבורים רבים ונכבדים ועצומים לשלול שלל ולכוזו בו וכתוכם עלה עמהם מלך איספנייא ושמו איספאן ועל שמו נקראת העיר איספאנייא והיהודים קראו שמה טולטולא על שם שטלטלם המקום ממקום למקום. וכשהעיר השם לב כורש מלך פרס והעביר קול בכל מדינות מלכותו וגם במכתב לאמר מי בכם מכל עמו יהי אלקי' עמו ויעל לא רצו אלו לעלות אל ירושלים ונתיישבו באלו הארצות ועליהם נתנבא עובדיא הנביא בזה הפסוק וגלות החל הזה לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת היא אלימנייא ואשקלוננייא ופרובינצייא ופראנצייא וגלות ירושלים אשר בספרד היא איספאנייא והיא אשר קראו שמה היאודים טולטולא על שם שטלטלם המקום והעמידו תלמידים הרבה והיו בה אנשים חכמים ונבונים וידועים. ובראשם הרב הר' יצחק קאנפאנטון ז"ל שהרביץ תורה רבים והאריך ימים ושנים ונפטר בשנת חמשת אלפים רנ"ג והעמיד תלמידים. יצחק היון בעל הנס ופעם אחת היתה עצירת גשמים והכריחוהו המלך והסרנים להתפלל

אל ה' אלקיו להוריד הגשם על הארץ וצוה הרב לסגור כל הבמות שלהם ולהביא המפתחות ביד הרב-וגם הזונות צוה לגרשם מחוץ לעיר לא תשאר ואח"כ יתפלל. וכדי לנסותו הניחז כמה אחת פתוחה וזונה אחת בתוכה והביאו המפתחות להרב. ויהי בבקר וישלח ויקרא לכל חכמי העיר ושריה ויהתל בהם הרב ויאמר להם על מי אתם צוחקים ולמי אתם אומרים התפלל נא בעדנו בעד הגשם הלא תדעו אם לא תשמעו כי הזונה פ' אשר החבאתם אותה בבמה פלונית היא יכולה להתפלל בעדכם ומדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם. וכאשר שמעו את דברי הרב נבהלו נחפזו ויבהלו לגרש את הזונה מהבמה מחוץ לעיר והביאו את המפתח להרב ויתפלל אל ה' ויאמר ה' אלקי אברהם יצחק וישראל היום יודע כי אתה אלקים ואני עבדך וכדברך עשיתי את כל הדברים האלה ענני ה' ענני. ויהי בכלותו לדבר ולהתפלל והשמים התקדרו בעבים ורוח וישלח למלך לאמר אסור ורד ולא יעצרכה הגשם ויהי הגשם על הארץ גשמי רצון ברכה ונדבה: הרב הר' יצחק אבוהב ז"ל והיה עור בעינו אחת והסבה היא כי בזמן הגרוש באותם המקומות קיימו וקבלו היאודים עליהם ולא יעבור אם יהיה עצירת גשמים מחוייבים לעמוד על נפשם בתפלה ותחנונים ולהורידה לארץ גשמי רצון ברכה ונדבה ועל תנאי זה הניח המלך היאודים בארצו. ויהי בימים הרבים ההם בימי מהרי" אבוהב ז"ל היה עצירת גשמים כי לא היה גשם על פני כל הארץ ויחלו את פני הרב הנז' להתפלל בעד היאודים על אודות הגשמים ועבר לפני התיבה ויתפלל לה' אלקיו והפציר בתפלתו ובעת הוצאת ס"ת דרש ברבים בפרשת תולדות

יצחק והנושא על הדרוש אמר לנו המים לנו המים לנו המים וצעק וצעק צעקה גדולה ומרה ואמר רבש"ע גלוי וידוע לפני כסא כבודך כי ישראל הם בצער לפני האומות על אודות המים כי אנחנו מוכרחין להורידה לארץ גשמי רצון ברכה ונדבה רחם על עמך וצאן מרעיתך לנו המים לנו המים וכמעט הטיח דברים כלפי מעלה ואמר איני זו מכאן עד שתרחם על בניך. והשמים התקדרו בעבים ומיד נענו על ידו אמנם לא ירד מן התיבה אלא בעין אחת ונפטר בפורטוגאל שנת רנ"ג ויצחק בן ששים שנה בשנפטר מן העולם ויגוע ויאסף אל עמיו ויקבור אותו יעקב בנו וחבר פי' על רש"י ועל פי' הרמב"ן ז"ל על התורה ועשה פי' על הד' טורים ושטות על קצת גמרות מן התלמוד וספר שאלות ותשובות וספר מנורת המאור וספר נהר פישון: ובמלכות אראגון בזמן עצירת גשמים השליכו היאודים כולם מחוץ לעיר וסגרו השערים בעדם עד שיביאו המים ודרש הר' חסדאי קרישקאש ז"ל וכה אמר בתחלת דבריו לנו המים והשי"ת פקד את עמו ונתן להם מים. יצחק די ליאון. יצחק חיון נכה רגלים. שמעון מימי הנהרג על קדוש השם. ופעם אחת היו יושבים על אבן אחת גדולה מאחרי בית הכנסת ועבר עליהם אנוס אחד ואמר להם זה הפסוק על אבן אחת שבעה עינים ורמוז להם בזה הפסוק על אבן אחת שהיו יושבים עליה שבעה עיני העדה שהם ארבעה רבנים בשבעה עינים אמנם הרב מהרי" מטראני ז"ל אמרה בלשון אחר על מהרי" אבוהב ז"ל שהיתה עינו א' סמויה והיה מלך פורטוגאל אומר שני עינים יש לי במלכותי שאין בכל העולם ערוך להם עין גשר אשר בפורטוגאל ועינו של רי"א. ופי"א היה

מהלך בדרך וישב לו ר"י על שן סלע אחד ובי נכבדים
 אצלו א' מימין וא' משמאל והיה בחור א' תלמידו עומד
 לפניהם והרב ז"ל בדיחא דעתיה והיו מדברים בדברי צחות
 ופנה ר' אל התלמיד ואמר לו אמור אתה אמר לו תן לי
 רשות שאשב א"ל שב וישב על האבן ואמר על אבן אחת
 שבעה עינים אמר ר' תהני ליה צחותא שאל"ב אפקרותא
 היא. וכאשר ראה הר' שלמה מזל טוב את ספר הרב הגו'
 ופלטולו העצום וישא משלו ויאמר

אריה נאחו. תחת כסא. יושב בש—מים יצחק:

כי נר מצוה. אור התורה. שמר וכאב—רהם יצחק:

אשרי שוקד. על דלתותיו. אשר השו—מע יצחק:

יראה לפ—ני האדן. ישמח אל יום. אחרון יצחק:

וג' מהם הר"י אבוהב. הר"י די ליאון. הר"י חיון לחיי
 עד בכבוד גדול קודם הגרוש די איספנייא זולתי הר' שמעון
 מימי שנהרג על קדוש השם והוא כי גזר עליהם המלך
 עליו ועל ששה חכמים מבני ישראל שימירו את כבודם
 ויעבירו עליהם המים הזדונים והם לא אבו לעצתו ועמדו] על
 משמרתם ושמרו את משמרת תורת ה' בכל לבבם ובכל
 נפשם ובכל מאודם ויצו המלך ויסיעו אבנים גדולות לבנות
 עליהם קיר אחת בבית הסוהר עד צוארם לענות אותם ויעשו
 כן. ולאחר שלשת ימים הרסו את הקיר ויוצא עליהם את
 שמעון הוא וחתניו לוקחי בנותיו ואשתו הצדקת וששה
 חכמים מצאו אותם מתים ויקחו את שמעון וגררו אותו סחוב
 וחשלך מהלאה לשער העיר ואחר כך הרגו אותו בעונות
 הרבים תנצב"ה והיה כמת מצוה שאין לו קוברין וגזרמן שם
 אב ובנו שהיו אנוסין והיו משמשין בבית הסוהר ולהם נתן

רשות לקברו והאנשים האלו הלכו להם מנגד ונתחברו יותר
מס' אנשים צדיקים מהאנוסים שהמירו דתם בעל ברחם
וקברוהו בבית הקברות של היאודים והספידוהו שם. ועוד
כשהיו מוליכין את עם בני ישראל היקרים לבית השרפה
היו מחרפים אותם והיו אומרים דרך לעג קראו לאדני זה
שאתם קוראים תמיד שיצילכם וזהו כונת המקונן שמעת
הרפתם ה': הרי הננאל שעשה פירוש על התורה ונהרג על
קדוש השם. מנהם לבית מאיך בעל קרית ספר שחבר על
הלכות ס"ת שקדם אצלנו בספורו בא מבורגיש ונתיישב
בטוליטו' וחבר ג"כ חידושין על התלמוד. מנהם ן' הרי אהרן
ן' זרח חבר ספר פסקי דינין וקרא שמו צדה לדרך יצא
מצרפת בשנת חמשת אלפים ופ"ח והיה שם שמד רב ועצום
כמו שכתב בספרו בהקדמה שלו והרגו כמו ששת אלפים
יאודים ויצא משם ונתיישב בטוליטו'. ישראל מעיר טוליטולא
חבר ג"כ ספר פסקי דינים בקצור על המצות הזמניות וקרא
שמו ספר המצות. דון שמואל אבראבאניל יצא מעיר
אשביליא ונתיישב בטוליטולא. אשר בן הר"ר יחיאל הוא
הרא"ש ז"ל יצא מאשכנז הוא ובניו ובני ביתו בשנת חמשת
אלפים וס"ה ד' ימים לח' אייר וסבת יציאתו מאשכנז היה
בשביל מהר"ם מרוטנבורק שתפשו המושל והקהלות פראוהו
בממון רב והמושל לא רצה ליקח ערב זולת הרב הגו'
והוצרך ליכנס ערב בעד הממון וקודם שנתחלק הממון על
הקהלות נפטר מהר"ם ז"ל בתפיסה והמושל העליל על הרב
הגו' באמרו שמאחר שנתפיים ונכנס ערבן ונפטר בתפיסתו
קודם שפטרנו מן המאסר. ומפני יראתו מן המלכות יצא
מאשכנז ובא לטוליטולא ונתיישב שם והרכיץ תורה ברכים

והעמיד תלמידים הרבה ועשה חבור הפוסקים ע"ד הרי"פ ד"ל והוסיף בהם דברי התוספות ונפטר בשנת ה' ופ"א ליצירה וכבוד עשו לו במותו. והרביץ תורה במקומו הרי' יאודה והיו לו שמנה בנים. יחיאל גדול בתורה ונפטר על פני אביו ואחריו שלמה החסיד ומשתדל במצות וגמילות חסדים ואחריו יעקב בעל הטורים ד"ל ואחריו יאודה ואליקים ומשה ואליעזר ושמעון. ואליקים הראשון זלה"ה היה גדול בבית השר שלו והיה תמיד משתבח שלא יצא מפיו דבר שקר בעולם וכימיו היה אדם רשע שלא הניח דבר עבירה והרהר לעשות תשובה וחלה פני הרי' אליקים לרפאתו ואז אמר לו שמור עצמך מלשקר ושוב לך כל הימים ויהתל בו כמדומה לו שהותרה הרצועה הלך לנגוב כמו שהורגל אמר בלבו אם ישאלני אדם להיכן אני הולך מה נדבר ומה נצטדק אם אומר האמת אתבייש ואם אשקר אעבור על צווי החכם ועל דרך זה נמנע מכל העבירות ושב בתשובה שלימה: ובשנת ארבעת אלפים ותתק"ע נולד הרי' יחיאל הזקן הנז"ל וכשהיה בן י"ז שנה היה לו חבר נאמן הרי' שלמה הכהן שמו וישבעו איש לאחיו שכל אחד מהם יהיה לו חלק במעשה חברו הן במצות ובעניינים אחרים. ויהי בליל יום הכפורים שנת כ"ב לפ"ק כבה הנר של הרי' יחיאל שהיה לו בכ"ה כמנהג האשכנזים ובחול המועד של סוכות נפטר הרב וקרב אליו הרי' שלמה הכהן חברו עד ד' אמות ואמר בקול גדול לפני הקהל אני מזכיר לנפטר לפניכם שיוזכר הברית שכרת עמי. אז התחיל הנפטר לצחוק בארון עד שראו אותו הקהל ויהי היום והיה הרי' שלמה הכהן לומד בבית מדרשו והנה איש עומד לנגדו ויתמה על המראה וישאל לו על ענייניו

ואמר שהוא בטוב ושהיה לו כסא מוכן אצלו ואמר לו הר"ם תמה אני איך יש לך רשות להתראות לבני אדם אמר לו יש לי רשות. ויהי בששה חדשים בליל שבת בחצי הלילה נראה גם כן הרב לאשתו ואמר לה מחר קחי בניך ובנותיך וגורי באשר תגורי כי משחית ה' את העיר ויהרגו את היאודים ה'. ויהי ממחרת ותעש כן ולאחר ימים הורה להציל את אשר לה ונהרגה בעיר עם הקהל בעונות:

ובימיו (הרע"א) ויקם באיסטריא אצל וינציאה יאודי אשכנזי אחד ועשה עצמו נביא ואמר כי שלח[נ] ה' לנגיד על עמו ישראל ונפוצות יאודה יקבץ מד' כנפות הארץ ורבים מאצילי וקציני וחכמי בני ישראל נטו אחריו והשיגה ידו לגזור עליהם צימות והפסקות ולא סרו אל משמעתו. אמנם רבים מפושעי בני ישראל שבו איש מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפייהם ואח"כ צללו במים אדירים והעלו חרס בידם בעונות כמו שאירע בזמן הזה בעונות:

ובשנת תתקכ"ט לחשבונם לכד שולטאן סולימאן את רודים על יד יאודי אחד שהמיר את כבודו ושמו לפנים בישראל יעקב קומינטו שגילה את ערות הארץ ויורידוהו בדם שאולה:

ובשנת י' ל"ב הלך לבודון וילכדה והיאודים מסרו לו המפתחות וגם כן לכד את בילגראדו וקורפו ובוגדניא והוא בנה את חומות ירושלים על יד הנגיד הר' אברהם קאשטרו ז"ל אשר היה במצרים מושל על בית המטבע והוא כאשר מרד אחמיד פאשה על שולטן סולימאן ורצה להעשות מלך במצרים שלח אחריו וצוה לו שיעשה המטבע על שמו ומפני פחדו הודה לו לפי שעה ובלבד שיתן לו רשיון כתיבת

יד למען יאמינו האנשים העושים את המלאכה. וישכם
אברהם בבקר ויברך ממצרים וישם פניו ללכת לקושטנדינה
להגיד למלך ולא האמין המלך לדבריו יען כי הוא עורו
בלכידת רודים ואז הראה לו את הכתב אשר נכתב בשם
אחמיד וימצא אברהם הן בעיני המלך והשרים ושלח למצרים
את איברהים פאשה . . . :

ובשנת תתקל"א . . . וגם על היהודים אשר במצרים
היה להם צער גדול על אודות הנגיד הר' אברהם קאשטרו
ז"ל שהיה מושל על בית המטבע כאשר קדם סיפור [ו] אצלנו
למעלה בסיפור שולטאן סולימאן והרג בשבילו כמה יאודים
והביא אותם במצור ובמצוק וחיל גירקשיו שהם אויבי היהודים
באו על מחוז היאודים בטח ושללו מהם שלל רב ושלח גם
כן אל אצילי בני ישראל שיתנו לו במהירות מאה וחמשים
אלף פרחים גדולים ואם לאו יחרוג אותם בחרב ובחנית.
וכראות הרב כמהר"ר שמואל ך' סיד זלה"ה את כל הרעה
הבאה על היהודים קם קימה שיש בה הידור וישלח את
נערי בני ישראל מבן י"ב שנה ומטה ואסף אותם אל בית
הכנסת שלו הנקראת עד היום ק"ק סידיליוו להתפלל עמהם
ביום י"ח לחדש אדר בצום ובכי ומספד שק ואפר ועבר לפני
התיבה והפציר בתפלתו וכמעט הטיח דבריו כלפי מעלה
באומרו עורה למה תישן ה' וירד מן התיבה סגי נהור. וביום
כ"ז לח' אדר הלך למרחץ וירחץ פניו ויצא ויתאפק בבית
החיצון ונכנס אחריו אסכנדר משנהו וחרבו שלופה בידו
להרגו ונבעת אחמיד מפני החרב ויצעק בפניו צעקה גדולה
ונרתע לאחוריו אסכנדר משנהו ונפל החרב על ראש אחמיד
ועשה בו חבורה וברה אחמיד מפניו מן המסתקר של בית

המרחץ ונפל פחד של חיל המלך שולטן סולימן עליו
 וברח מפניהם וישינו אותו על היאור והוא עיף ויגע. ויגשו
 אליו שרי המלך אחמיד באקי וגאנס אלחמזאי ויכרתו את
 ראשו ביום כ"ח לחדש אדר ויביאו אותה אל המדינה לתלותה
 על שער החוילה לעיני כל העמים ויעשו כן. ואחר כן שלחוה
 אל המלך שוי סולימאן על יד איש אחד משריו וחכמי
 מצרים לקחו קצת מסיפור זה ועשו אותה מגילה א' לקרותה
 בליל כ"ח אדר ויומו ולעשות אותו יום משתה ושמחה כמו
 יום פורים ולפי שביום שיפול פורים ב"ד לחדש יפול ג"כ
 אותו היום שהוא כ"ח לחדש והיה זה בשנת חמשת אלפים
 ורפ"ד ליצירה וסימן רד"ף אויב לפ"ק. ועוד עשו סימן אחר
 יאר פניו אתנ"ו שנת אלף ותנ"ו לשטרות:

ויהי בשנת חמשת אלפים ורפ"ד ליצירה בא לעיר רומה
 איש אחד מארץ מרסקם ודוד הראובני שמו ועשה עצמו
 נביא ואמר כי הוא שר הצבא של מלך המשיח. והלך ודבר
 עם מלך פורטוגאל והוליד עמו מליץ לדבר בעדו כי לא
 היה יודע לדבר אלא בלשון הקדש ובלשון ערב ואמר למלך
 פורטוגאל כי ה' שלחו לנביא על עמו על ישראל ועתה
 נלכה נא דרך קושט' ונלחמה עם שולטן סולימאן התוגר
 ונקח את כל ארצו מידו אך לזאת ירושלים וכל סביבותיה
 יהיו ברשות אדוני משיח אלקי יעקב. וישמח מלך פורטוגאל
 ויקוד וישתחו לאפיו וישלח אותו אל הכומר הגדול אשר
 לו לנסותו בחידות ויאמינו האנוסים לדבריו ויסע האיש
 הלך ונסוע ובכל המקומות אשר יחנה שם יכבדוהו ויאמינו
 בו ויעש דגלים מעשה חושב וכתב עליהם שמות הקדש.
 ועוד הוציא להם מגן כתוב עליו שמות הקדש ואמר להם

שהוא מגן דוד מלך ישראל ובו היה לוחם מלחמות השם ואמרו שהוא עד היום ננוז בק"ק בית הכנסת של עיר פולוניא והיה מתענה ששה ימים וששה לילות רצופים. ויהי בהיות דוד הראובני שם העיר ה' את רוח בחור אחד שהיה מסופרי המלך היושבים ראשונה במלכות והיה יפה תואר ויפה מראה והיה מזרע ישראל והרהר בתשובה וימל את בשר ערלתו ויסוב את שמו שלמה מלכו ואמר שהוא המשיח ודוד הראובני נביא שלו. ובהמולו את בשר ערלתו נחה עליו רוח ה' רוח חכמה וכינה רוח עצה ונכורה רוח דעת ויראת ה'. וה' נתן חכמה לשלמה ויחכם מכל האדם והיה דורש בערי איטלייא בפני הכומרים נגד דתם והיה מדבר דברים סתומים וחתומים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה מהם על דרך הפשט ומהם על דרך נסתר דברים מתמיהים אשר לא נשמע כמותם ובכל פסוק ששואלים היה דורש עליו כמעט מ"ט פנים טהור וחבר ספרים הרבה על דרך הנסתר ובכללם אנה ה' לידי קונטרים אחד כלו אומר קדוש על ענייני הנונין שבפ' בהעלותך דברים סתומים וחתומים לא יוכל השכל להכילם. ויום אחד שאל לו נער אחד שיאמר לו איזה פי' על פסוק ברוך ה' יום יום ואמרו שאותו היום כולו היה מפרש פירושים מהם על דרך הפשט ומהם ע"ד הנסתר על אותו הפסוק כי לא יכלו נשוא אותו ויתמהו עליו רבים והאמינו בו הערלים יותר מן היאודים וכולם מבקשים לשמוע את שמע חכמת שלמה וישלח ספריי אל כל מדינות מלכותו דברי שלום לאמר וזה שתשגן הכתב אשר נכתב בשם המלך שלמה . . . : וזה ענין המראה אשר ראה שלמה . . . : ואמר להם דברים רבים סתומים

והתומים הלא הם כתובים על ספר דברי הימים ליוסף הכהן השני. ויהי אחר הדברים האלה ויהי כמשלש חדשים וילשינו העברים את ר' שלמה מלכו לפני המלך והשרים והמלך הקיסר קארלו חרה אפו עליו ויצו המלך לשומרו בשביל שהיה דורש ברבים נגד דתם ויאמר הקיסר הוציאוהו וישרף. ולאחר ג' ימים מצאוהו ויביאו אותו לפני המלך ויצו פעם שנית לשורפו ויאמר הכומר להשים רסן בלחיו כי אומר שמא לוחש בכשפים או יאמר איזה השבעה ויברח. וכך היה וישימו לו רסן בלחיו וישליכוהו על העצים אשר על האש ויאסוף נשמתו ואת דוד הראובני שמו אותו בכור וימת שם. ובכל זאת לא שבו קצת העם מלהאמין בו כי העידו עליו אנשים חכמים ונבונים שעמד בביתו אחר השריפה ה' ימים והולך בכל שבת ושבת לקדש בבית ארוסתו בגליל העליון ועדין מאמינים כמו שאירע בזמנינו זה שיש כמה שוטים מאמינים בקרן הצבי:

ובשנת חמשת אלפים וש"ה פוזרה ישראל היתה מגפה גדולה בסאלוניקי ואש יצאה מבית ר' אברהם קאטלאן ביום ד' לחדש אב ותאכל כשמת אלפים בתים ושמנה עשר בתי כנסיות וס"ת היו לשרפת אש. ובליל ד' כ"ב לחדש כסלו שנת חמשת אלפים ושצ"ב ליצירה המטיר ה' את מטר ארץ סאלוניקי אבק ועפר ואפר מן השמים ירד עליהם כל היום ההוא וכל הלילה ויתמהו האנשים איש אל רעהו וישאלו לחרטומים ולאשפים ולמכשפים ואין פותר כי מהי היתה זאת. וישלח השופט אחר החכמים וישאל להם על כך ואם יש רמוז מן התורה ואמרו לו כן שנאמר יתן ה' את מטר ארצך אבק ועפר מן השמים:

ובשנת כי המר שד"י לפ"ק גזרו מלכות רומי הרשעה
מלכות אדום ושרפו התלמוד והאגדות עם הרב אלפסי ביום
שבת קדש:

ובימי המלך שולטן סולימן ציץ נזר הקדש השר
המפואר כמהר' משה המון זלה"ה שמסר נפשו על עמו
ועמד בשער המלך לפני כל צר ומשטין והוציא מאמר מן
המלך לאמר שכל עלילת דם שאומרים הערלים שהיאודים
מטילים במצה וכיוצא שלא ישמע לפני שר ושופט כי אם
לפני שער המלך ואמרו עליו כי היה מלך חסיד לפי שהיה
אליהו ז"ל נגלה עליו. והסבה שהיה אוהב היאודים ומחבבן
ומקרבן למלכות עד שמרוב אהבתו עמהם נתקנא בהם הצר
הצורר המשנה ויעץ תחבולות כדי לשלוח יד ביהודים וכדי
לקעקע ביצתם של ישראל ולכלותם מעל פני האדמה.
ויצו לעשות לו כיפין מתחת לארץ מבית הצר הצורר עד
בית המלכות במקום אשר ישב המלך וכן עשו. ויהי בחצי
הלילה והנה המלך וישמע את הקול מדבר אליו כאוב מארץ
קולו וכה אמר בלכתו סולימאן סולימאן עד מתי עצל תשכב
מתי תקום משנתך וקום לך מהר מזה ותכחיד את ישראל
מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד ולא יהיה להם שריד ופליט
ולא תחמול ולא תכסה עליהם כי ה' דבר. ויהי כשמוע את
דברי האלה הזאת ויחרד המלך חרדה גדולה עד מאד ויאמר
מי איפה ומי אתה כי קראת אל המלך ויען ויאמר לו אל
תירא ואל תחת כי אני הוא נביאך המדבר אליך כי לא
מלכי עשיתי את כל המעשים האלה כי ה' שלחני ואל
תאמר בלבבך כי חלום הוא כי נכון הרבר מעם האלקים
וממהר האלקים לעשותו על ירך כי הם אויביך וצריך וכה

תעשה להם לאבדם אחר שלשת ימים תשלח בהם משלחת מלאכי רעים להשמיד להרוג ולאבד מנער ועד זקן טף ונשים ושללם לבוז ואתה שלום ופעם אחרת אבא אליך. ויהי כשמוע המלך את דברי האיש ואת שיחו לא שת לבו גם לזאת כי אמר אולי מקרה הוא או חלום או רוח רעה מבעתתו וישכב וירדם עד אור הבקר. ויהי בלילה השנית ויבא גם השמן ויתצב עליו ויקרא בפעם בפעם כמשפט הראשון אזי נבהל המלך ואמר זה ענין רע על היאודים כי כלתה עליהם הרעה וישלח ויקרא אל הרנבא שלו כי זה משה האיש גדול מאד בעיני המלך והמלכה להגיד לו את כל אשר קרהו ואת אשר אמר המן על היהודים לאבדם. ויבא האיש ויקוד וישתחו לאפיו ויאמר לו הנני מוכן ומזומן לעבודת אדוני ויאמר לו המלך הלא ידעת אם לא שמעת אלדי עולם אמש אמר אלי לאמר על יד נביאנו כי בעוד שלשת ימים תהיו נתונים ביד אויביכם ורדו בכם שונאכם להשמיד אתכם ולהאביד אתכם ונסחתם מעל האדמה ולא יהיה לכם תקומה לפני אויביכם כי גזרה נגזרה עליכם מן השמים ועתה דעו וראה מה אשיב שולחי דבר: ויהי כשמוע את הדברים האלה וימס לבו בקרבו ויהי למים ויזעק וזעקה גדולה ומרה ויפול לפני הגליו ויבך ויתחנן לו להעביר את רעת הצר הצורר ויאמר לו אהא אדוני זכר נא את אשר התהלכתי לפניך מנעורי עד היום הזה בלב שלום ובנפש חפצה והושיענו ואל תששנו ואל תשת לבך אל אלו הדברים ויען ויאמר ומה אני יכול לעשות כי שמעתי מאחורי הפרגוד כי בזאת אתם נלכדים ואם תחפוץ תבא הלילה הזאת ותשמע את הקול מדבר אלי כי בא יבא ולא יאחר. ויהי בלילה

השלישית ויבא גם כן וידבר את דבריו כמשפטו וישמע משה ויפול על פניו. ויהי כראותו המלך את משה נופל על פניו והוא תוהא ובוהה ומשתומם על המראה ויאמר לו מה לך נרדם קום צא מן הארץ הזאת אל אחד ההרים או באחת מן הגאיות להמלט על נפשך כי יקרה נפשך בעיני זמחר המלט ההרה פן תספה בעון העיר כי אין לאיש נכבד מנפשו ויאמר להביא סוס אחד לרכוב עליו לכל אשר יחפוץ ישנו ונתן לו רשיון כתוב וחתום בחותמו של מלך לכל יבא עליו איש רע ובליעל לפגוע בו וישת אל המדבר פניו והיה הולך ובוכה ומשתומם ויהי הוא הולך בדרך והנה איש לקראתו ויאמר מה מלאכתך ומאין תבא מה ארצך ואי מזה עם אתה ואז השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון ויאמר לו אם ירא אלקים אתה למה נשטת את עמך עזבת את נחלתך אז הבין כי הוא אליהו ז"ל ויפול מעל הסוס ונפל לפני רגליו ברתת ובזיע ובחלחלה ואמר לו אדוני יודע את הרעה אשר יקרא אותם מחר כי איכבה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי ואיכבה אוכל וראיתי באבדן מולדתי ויאמר לו אליהו שוב לדרכך אל בית המלך החררה ודברת אליו ושמת את הדברים בפיו ואנכי נצב לקראתך אל גן המלך כי לא אוכל לקום מפניו כי טמא נפש הוא. וזה לך האות כי אנכי שלחתיך צא תאמר לו מקרה הוא בלתי טהור הוא כי לא טהור ותקף ומיד תטהר טנוף מעשיו על ידי רחיצה וטבילה. ויקם משה וילך אל בית המלך החררה ויקוד וישתחוו לאפיו ויחרד המלך לקראתו ויאמר לו שלום בואך ויגד לו את כל אשר קרהו ואת כל אשר צוהו אליהו ז"ל. וישמח המלך שמחה גדולה

ויחלף שמלותיו וטהר את עצמו והלך אל הנן והיה כורע
 ומשתחוה לאליהו ויאמר לו הנד הוגד לי את כל אשר
 אתה עושה עם היאודים ישלם ה' פעלך אבל זאת הפעם
 עתה הסבלת עשו ומי ששלח ידו בהם ונקה וזאת היא עצת
 הצר הצורר המשנה שלך כי הוא מבקש לו המלוכה
 וישמידך מעל פני האדמה ובזאת תבחני תחפור את כל
 הארץ מתחת חדר משבבך ומשם תגיע לביתו כי נפשו
 אותה ויעש ויבקש הדבר וימצא ויתלהו על פתח ביתו ויכתב
 בספר דברי הימים למשמרת לאות לבני מרי ואז כרת ברית
 עם אליהו ד"ל לבא אליו פעם א' בכל חדש וכן היה כי בכל
 דור ודור עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו מידם אנס"ו:
 ובשנת הת"ח י"ט לסיון חרה אף ה' בעמו על עם
 הקדש קהלות האשכנזים ויהרגו בהם הרג רב ועצום ועשו
 בהם שפטים גדולים ותהי צעקה גדולה ומרה ליאודים אשר
 כמוה לא נהייתה מיום גלות יאודה מעל אדמתו והנשואים
 רדו בהם שונאיהם ביד מוכרים וקונים אדונים קשים אדום
 וישמעאלים מואב והגרים זה מכה וזה רודה וילכו בלא כח
 לפני רודף ומצאום רעות רבות וצרות השוד והשבר והרעב
 והחרב מהם נטבעו במים עזים ומהם לעבדים ולשפחות
 והרבה נפשות שבויים הוליכו לקושטנדינה ויפדום אחינו
 בית ישראל אנשי קושטנדינא בממון רב ומהם מתו במגפה
 עד שכל האומות שרקו ויחרקו שן ואמרו סורו טמא סורו
 סורו אל תגעו והיו רחופים והדופים מעיר לעיר כמוזכר
 בספר צוק העתים ובספר יון מצולה שחברו חכמיהם על
 המאורע שלהם ומצאת כי תדרשנו. וקבעו אלו הספרים
 לקרותם מי"ז בתמוז עד ט' באב ועשו סימן לזאת השנה

שהיא שנת הת"ה וקוץ ודרד"ר לפ"ק כי הם חשבו כי שנת
גאולה היא בזאת השנה כמוזכר בספר הזוהר בפ' חיי שרה
בשנת בני ח"ת ועכשיו נהפך לדרד"ר:

ובשנת חמשת אלפים ות"ך ליצירה ואש יצאה מאת
ה' יום שבת קדש י"ו באב בשעת המנחה על שבר בת
עמי יושבת בארץ עויץ עיר ואם בישראל היא קושטנדינה
היתה שרופה באש ונסוחה ותעל עשנה כעשן הכבשן והי
העם למאכולת אש עד יום ג' וכל בית ישראל יבנו את
השרפה אשר שרף ה' ותהלך אש ארצה ונשרפו הכתים
והחצרות והשדות ובתי כנסיות ובתי מדרשות לולי ה' צבאות
הותיר לנו שריד. והמלך יר"ה היה בארריאנופולי ונשאו
הן וחסד בעיני הבוסטאנני באשי' איברהים פאשה שקבלם
בגן המלך יר"ה בכבוד גדול עד שסלק חרון אפו מעל
ישראל ונשאר מעט מהרבה עניים ומרודים שרופים והדופים
ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחימה ובקצף גדול כי משנה
המלך היה קיופרילו מחמיד פאשה וכשבא מאדריני עם
המלך יר"ה הכריחם שימכרו כל היאודים חרבותיהם ולא
יבנו עוד על יד ישראל וישליכם אל הכפרים באי שקוטאר
ובמקומות אחרים ובנו במאחאלי של היהודים בית תפלה
שלחם הנקרא מישיקוטה והכינו שם קבר לאם המלך ויקראו
שמה ואלוידו נאמישי ובני ישראל גרושים מבית תענוניהם
עד ישקף וירא ה' משמים וישלח לנו משיח האמיתי בן
דוד במהרה בימינו אמן. ועשו סימן זאת השנה עש"ן
העיר השמימה לפ"ק: כאן היה כתוב סי' שכתתי צבי
והוציאווה מן הספר:

ונחזור לעניני[ני]נו של מעלה . . . אלף ס"ג סיליהמאר

מחמיד אבו נור ונקרא בן לפי שגור אומר שילבינו כל בתי התפללות שלהם ובקושט' היו קורין האשיקי מחמיד פאשה. ואחר שבא ממצרים הרגו המלך אותו ואת היאודי אשר בא עמו למצרים השר חיים פרץ נ"ע ובימיו נפטר במצרים על משכבו בכבוד השר המרום כמהר' אברהם אללולו נ"ע שהיה עומד בפרץ להליץ טוב בעד עמו ישראל והיה מחזיק בידי תלמידי חכמים תנצב"ה. ובימיו היתה מגפה בשנת ושק"ט:

אלף ס"ו מחמד גאוי פאשה אשר הרג את השר יעקב ביכאש נ"ע ובנו עליו אצטבה ולאחר כמה שנים נתפרסם הדבר וקברו אותו בקברות אבותיו. ובימיו התחילו היאודים של אנשי מזרח הנקראים אלמשריקה לפרוע החראגיש על יד שיריף עאלי גאוש' לפי שהיה להם מומן קדמון מאמר מן המלך יר"ה (מומן קדמון) לבל יפרעו חאראגיש לא הם ולא זרעם אחריהם ונתבטל זה המנהג. ובימיו נפטר על משכבו בכבוד הישיש גביר נשא ונעלה השר הר' יצחק ראובן נ"ע שהיה מחזיק ביד העניים ובפרט מצות בקור חולים היתה על שכמו שהיה ביתו פתוח לבל עובר ושב לקחת די מחסורה אשר יחסר לו תנצב"ה:

אלף וע"ג עומאר פאשה בימיו צמה קרן הצבי: הר' שלום ירושלמי. שמחה הלוי. עובדיא ירא כחכרון. משה טרינקי. שלמה סאנים. יוסף סאנים רבו של מהרר'. אלעזר אויקרי בעל ספר חרדים. שבתו מנשה. יצחק אראחה. שמואל ז' וירגא. שלמה אלאשקאר עשיר גדול ומחזיק ישיבות ארץ ישראל. יוסף ויטאל אביו של הרב המקובל הר' חיים ויטאל ז"ל הנקרא קאלאברים והיה אדם גדול

בחכמת הקבלה והיה סופר מהיר בנתיבת התפילין אשרי אדם שיאחז בתפילין מנתיבת יד הרב הגו' למצוא דברי חפץ והיום מצוי מהם פה מצרים ומונחים אותם בדמים יקרים וקורין להם תפילין להרב קאלאבריס ונקרא כן לפי שארץ מולדתו היתה ארץ קאלאבריא ונתיישב בצפת:

הר' משה קורדיבירו בעל ספר הפרדס ועשה פירוש על ס' יצירה וקרא שמו מאה קשיטה וספר אור יקר והוא פירוש על הווהר וספר אלימה וספרים אחרים שלא יצא טבעם בעולם והיה רבו של האר"י מעט מזער . . . :

ונפטר (האר"י) לחיי עד בחדש מנחם שנת השל"ד: הרב מהרר' משה אלישיך ז"ל בעל הדרושים תורה נביאים וכתובים וזוהר בזמן האר"י בצפת אבל לא השיג ללמוד בחכמת הקבלה ופעם אחת בא אצל האר"י ז"ל ואמר לו אדוני מה פשעי מה חטאתי שאין האדון רוצה לקרבני להיות כאחר מתלמידיו חיים שאל ממך נתת רמו לו על הרח"ו ז"ל. המבינתך יאבר ג"ץ רמו לו על מהר"י פאלקן ז"ל. ואנחנו למה נגרע אמר לו הרב שלא בא נשמתו בעולם הזה אלא לחבר הספרים ההם שחבר על דרך הפשט . . . : הר' אלישע גאליקו ז"ל שעשה פירוש על ספר קהלת. יוסף אלמון ז"ל. אברהם ברי אשר הנקרא אבא ז"ל שעשה פירוש למדרש רבה על ספר בראשית. שם טוב עטייא ז"ל. גדליה הלוי ז"ל. חיים חבר. משה גאלאנטי ז"ל שעשה פירוש על קהלת וקרא שמו קהלת יעקב ופירוש על מגילת איכה וקרא שמו קול בוכים. שלמה אבסבאן ז"ל רבו של מהר"י אבולעפיא ז"ל. דוד נאבארו ז"ל. יצחק ברי רב ז"ל. אליעזר אזיקרי ז"ל בעל ספר חרדים ואירע בזמנו . . . :

הר' יוסף סארנוסי רבו של הרדבא"ו. משה סעדי. שלמה סאריליו. זכריא אשכנזי. משה ורוק אשכנזי. יהוסף אשכנזי. הנקרא התנא הגדול שהיה שונה תמיד המשניות בניגון. טוביה הלוי בעל חן טוב. יעקב ששון. אליא די וידאש בעל ראשית חכמה תלמיד מהר"ק ונפטר בחברון. יששכר בער בעל מתנות כהונה ונפטר בחברון. שמואל די אוידא בעל מדרש שמואל ואגדת שמואל ולחם דמעה. אלעזר ן' יוחאי. משה קאשטלאין. משה נאגארה בעל לקח טוב והוא פירוש על תרי"ג מצות שבתורה. אליא ששון. החסיד הר' יעקב גוייוו בעל הנסים ויעקב איש תם וסר מרע . . . :

החסיד הר' סולימאן ן' אהוונא מערבי והיה סופר מהיר בכתיבת תפילין וכל מי שנמצא תפילין מגלילי אצבעותיו כמוצא שלל רב. מסעוד אזולאי. יעקב אבולעפיא. יעקב צהלון חבר ג' ספרים והם יד חרוצים ומרפא לנפש ופירוש על מגלת אסתר. ישראל די קוריאל. משה די קוריאל. חייא רופא בעל ספר מעשה חייא. אברהם שלום :

בימים ההם היתה אשה חכמה וגדולה במעשיה בגליל העליון צפת טוב"ב ושמה לה פראנסיוה והיתה לה מגיד להגיד לה ולהודיעה מה יהיה בעולם . . . :

הר' יצחק קרישפיין. יאודה ברזילי. יעקב פאלקון. אברהם די בוטון. יצחק די בוטון שעשה פי' על ארבעה טורים ולא יצא טבעו בעולם. רפאל מטראני. אליא אלציית. יאושע חנדלו. מרדכי הכהן בעל מירא דכיא. ישעיא הלוי אשכנזי בעל לוחות הברית. אליא פאלקון. יוסף מליריאה. זרחיא מליריאה אחיו סופר מהיר בתורת האלקים. יאודה קרישפיין. מאיר ברזילי. ברוך ברז[י] לי אחיו. הר' משה סאניש.

משה אבולעפייא. יאונתן גאלאנטי. אליעזר אראחה. בנימן הלוי. דוד הביליו. אברהם חנניא. דוד הלוי. עקיבא צהלון. דוד ארוך. יצחק מר חיים. גבריאל אישפיראנסה זלה"ה:
הר' שלמה עדני שעשה פי' על המשניות ולא יצא טבעו בעולם. ומרבני ירושלים הר' מנחם די לונזאנו בעל שתי ידות. הר' שמואל ׳ן סיד שהתפלל על עצירת גשמים ונענה ומעשה שהיה . . . :

הר' שלמה חרודה. ישראל בנימן המקובל. יצחק סלע. ישראל זאבי. בנו עזריא זאבי. צמח הנרכוני. ברוך בנימן ונפטר פה מצרים. המקובל הר' יעקב צמח. עזריא ׳ן וילייסיד. אברהם אזולאי בעל זהרי חמה בחברון. שבתי פוליאסטרו. אור שרגא אשכנזי. אברהם גדלייא שחבר פירוש על הילקוט. חיים יעקב האגוז שעשה פי' על המשנה ונקרא שמו בישראל עין חיים וחבר ס' פתיל תכלת והוא פי' על האזהרות ונפטר בקושטנדינה:

רבני ארם צובא ודמשק.

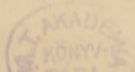
לפנים בישראל ישבו בה עם גדול בתורה ובחכמה ורם ממשפחת רם בקצה עיר גבול כפר גובאר שיש בה בית הכנסת בנוי לתלפיות תל שהכל פונים בו ויש קבלה בידם איש מפי איש שבנאו אלישע ׳ן שפט ויש שם מערה אמרו עליה שהיא לאלהיו התשבי וזאת בית הכנסת היא נו' בתלמוד כנישתא דבי גובאר והיו בה אנשים חכמים ונבונים וידועים וכראשם אשר הבית סמוך עליו הר' אבו חצירה ונקרא כן לפי שבמקום הכובע היה לובש על ראשו מחצלת אחת מאלו המחצלאות הקטנים העשויים כמין כובע

שלפעמים מביאים בהם הסולאר לבן והיה אדם גדול בתורה
 [ו]בחכמת הקבלה והיה משתמש בקבלה מעשית בעת שהעולם
 צריך לו. וראיתי לכתוב קצת ממעשיו הנאהבים והנעימים
 מתוקים מדבש ונופת צופים כפי מה ששמעתי מפה קדוש
 בר אוריין ובר אבהן שלשלת היחס והמעלה רמה בנן של
 קדושים ה"ה כמהר"ר שמואל ויטאל נרו' ששמע מפי מגידי
 אמת שראה וידע אותו ה"ה החכם השלם כמהר"ר אללה ן'
 נאצר ז"ל שהיה ממלא מקום הרב הנז' בק"ק גובאר לאחר
 פטירתו ז"ל וז"ל בימים ההם היה ערל אחד טמא שפטים
 הוא יושב בבית אחד על אם הדרך ומארי גירגום שמו...:
 הר' אבוהצרה הנז'. הר' עבד אללה ן' נאצר בכפר
 גובאר. שמואל לאניאדו בעל הכלים שחבר כלי חמדה כלי
 יקר כלי פז נפטר בארם צובא. טוביה הלוי בעל חן טוב
 נפטר גם כן בארם צובא: ומרבני דמשק יוסף חייט. שמואל
 אריפול בעל מזמור לתורה. שמואל ן' עמרון. שמואל כולף.
 הר' אהרן ן' תיפה. יוסף אלצאייה. משה נאגרה בעל לקח
 טוב כי לקח אותו אלקים בעיר דמשק במשמרת ר"ה תמוז
 בשנת ה' אש"ם. משה רקי. הר' חיים אלשיך. חייא דיין.
 משה מעלי הכהן דשקן ויש קבלה בידם שהם ממשפחת
 בית עלי והיום פה מצרים מאותה משפחה אנשים סוחרים
 ומיוחסים. יוסף מאטאלון. יאודה משנין. אברהם גאלאנטי.
 יאשיהו פינטו אוהב כסף נבחר וכסף מזוקק לא ישבע אפי'
 כסף נמאס פי' על איבה ועשה פירוש על חלק ראשון
 מעין יעקב שהאיר עיני חכמים ונקרא שמו מאור עינים.
 חיים הכהן שעשה פירוש על דרך הנסתר וקרא שמו תורת
 חכם ומקור חיים על שלחן ערוך. והר' חיים ויטאל ז"ל אשר

אמר עליו האר"י ז"ל ודמשק מנוחתו נפטר לחיי עד ר"ח
אייר שנת ש"פ מדוכתיה: ועתה נתחיל לכתוב מה שאירע
בימיו: מעשה גדול ונורא מאד מה שהיה בשנת חמשת
אלפים ושס"ט ליצירה על יד החכם השלם המקובל האלקי
כמוהר"ר חיים ויטאל ז"ל בעיר דמשק:

רבני קושטנדינה יע"א.

הרב הזקן הר"י משה קפסאלי מבני רומניא אשר היה
מהיושבים ראשונה במלכות התוגר שהושיבו ראשונה שולטן
מחמיד בדיואן על כסא דין כי שמה ישבו כסאות למשפט
כמו שקדם אצלנו בסיפור שו' מחמיד. ויהי ריב בינו ובין
האשל הגדול הגאון מהר"י קולון ז"ל ממלכות אלימניא
שהיה גם כן גדול מאד בעיני המלך והשרים ויקנאו למשה
קצת מרבני קושטנדינה ויכתבו כתבים למהר"י קולון ז"ל על
מעשה שהיה שקדש אדם אחד אשה בתאנה אחת והיא
קבלתה בשתיקה ואכלתה ובא מעשה לפני הרב משה
קפסאלי ז"ל והתיר את האשה בלא גט וכתבו כתב והוסיפו
וגרעו באשר הוכשר בעיניהם ושלחו אותה למהר"י ק ז"ל
אשר זה המעשה נעשתה התועבה הזאת בישראל כתב
שטנה על הרב קפסאלי ושלחו לו לקושטנדינה. ודא
פתשנן קצת מהכתב אשר נכתב בשם מוהר"י ק ז"ל והביאו
מוהר"י ק ז"ל בספר ש"ת שלו סי' פ"ג ופ"ד וז"ל . . .
וימת שם משה עבד ה' זקן ושבע ימים וכל מעשה
תקפו וגבורתו ואשר גדלו המלך הלא הם כתובים בסיפור
שו' מחמיד. ואחריו הרב הר"י אליא פרנס דמתקרי מזרחי
ועוד לו המלוכה שישב על כסא ושפט את ישראל והיה

מיועצי המלך מרוב חכמתו ורוחב שכלו וה' נתן חכמה
לאליהו כאשר דבר לו:

[תם] ה' יחיא בעל ס' אהלי תם. הר' אליא קאפסאלי
בעל דבי אליהו והוא ספר דברי הימים והלכות מלכים
ומלחמותיהם אשר ממנו לקטתי שנים שלשה נגרים.
שמואל יפה בעל ס' יפה תאר ויפה מראה עם יפה עינים
וטוב רואי. שמואל סבע. יוסף ה' לב שחבר ספרי ש"ת.
יאושע צונצין. חנניא ה' יקר. יחיאל ענבי. אליהו ה' חיים
דורש טוב לעמו בתורת משה וספר ש"ת. משה ארוך.
מרדכי הכהן. גדליא חיון. דוד הכהן. שמואל די קוריאל.
אליה הלוי. אברהם ה' גאמיל. גבריאל אליא. אלעזר ה'
נחמיאש. שמריא שרביט הזהב. חיים אגוזי. אברהם מונסקין.
יצחק אשכנזי. יחיאל באסן. יוסף מטראני בעל ש"ת וס'
צפנת פענח. ירמיה מאברוגנאטו. שלמה קארו בן הגאון
מהרי"ק ד"ל והיה ממונה על נתינת גיטין והליצות. שמואל ה'
וילייסיד. יום טוב ה' יעיש. אב המון המון. דוד אגוזי.
אברהם אליגרי שמחה לאיש במענה פיו שחבר תפלה אחת
כמו כתר מלכות והיא בנויה על ל"א מלכים וכל בית מתחיל
במלך ומסיים במלך וקרא שמו כבוד מלכות. ברוך ה' יעיש
בעל מקור ברוך והוא פירוש על שיר השירים. ברוך ה'
חיים יאודה אפנעים. אברהם שרביט הזהב. אהרן קופינו.
חיים אלפאנדארי. משה ה' שגני. ברוך אשכנזי יוסף ה'
שגני. יצחק איספאנייא הרופא. צמח הנרבוני ונפטר בירושלים
תוב"ב. יצחק ששון. משה באסן. אליא אביו. מאיר יצחק.
אליעזר ה' שושין. ישעיה מטראני. יאושע בנבנשת בעל
שרה יהושע על תלמוד ירושלמי. חיים בנבנשת אחיו בעל

כנסת הגדולה אשר אסף וקבץ על ד' טורים. משה בנכנסת
 בעל פני משה והוא ס' ש"ת. יום טוב ו' יקר. יוסף הכהן
 חסיד. חיים אלגאזי בעל נתיבות משפט על רבינו ירוחם.
 משה אפנעים. שלמה ו' מובחר. יום טוב ברכינייא. השר
 כהר' אהרן המון. יחיאל באסן הקטן. אהרן יצחקי. נסים
 אגוזי. אברהם אשכנזי. מאיר דבוטון בגאליפול. שמואל
 הלוי. שמואל ערילה וימת שמואל בגליל העליון צפת
 תוב"ב. כלב שמואל: ובאיזמיר הר' יוסף אישקאפה בעל
 ראש יוסף. חיים בנכנסת בעל כנסת הגדולה הנז' בין רבני
 קוש'. אברהם איספנייא. מיכאל הכהן. שלמה אברהם
 הכהן. בנימין מלמד. עזריא יהושע. אהרן לפסא: בברוסה
 אברהם אלגאזי. יוסף גאנסו. שמואל סאניש. אברהם
 גאנסו: באדריאנופולי יעקב עובדיא. אליא עובדיא.
 יאודה ביטון ונפטר בקושטנדינה. יעקב דאנון. שמעון פנחס.
 אברהם אמיגו ויגוע וימת אברהם בשיבה טובה בירושלם.
 תוב"ב: בסופיא אשתרוק ו' שגני ונפטר בירושלם.
 מבורך חיים גאליפפה: בבילגראדו יאודה לירמה.
 שמחה הכהן:

רבני סאלוניקי

הר' אליעזר השמעוני. אליעזר ארוכים. יעקב ו' חביב
 בעל עין יעקב. שלמה לבית חזן. יוסף ו' לב בעל הפסקים
 הנז' בין רבני קוש'. לוי ו' חביב בעל ש"ת ועלה לארץ
 הצבי בנו של הרב בעל עין יעקב. יוסף פאסי איש תם
 וישר והיה ממעין המתנבר בחכמה אמנם היה איש תם
 במעשיו והיה המפתח של הארגו תלוי בצוארו . . . יוסף
 ו' יחיאל. שלמה מטראני. יוסף טאייטאיצק בעל ש"ת והיה

לו מגיד. שמואל אלמושנינו. חיים די בוצל בעל ס' באר
 מים חיים ע"ד הנסתר. אברהם סיראלון. מאיר ק' עראמה.
 שלמה טאייטאייצאק. חיים עובדיא. שמואל טאייטאייצק.
 בנימין הלוי אשכנזי. מאיר בנבנשת בעל אות אמת. יצחק
 בדרשי. עקיבא הכהן. שמואל די מדינה הנקרא הרשדים
 בעל ש"ת. יצחק אדרבי בעל דברי ריבות ודברי שלום.
 שלמה הכהן הנקרא בעל ש"ת. מרדכי מאטאלון. יעקב
 טאייטאייצאק. דניאל פרחיא הכהן. יעקב סמוט. משה עובדיא.
 אליא עוויאל. משה אלמושנינו בעל מאמץ וידי משה ועיני
 משה וספרים אחרים. שלמה לוי בעל חשק שלמה ודברי
 שלמה וספרים אחרים. יצחק לבית לוי בנו. שלמה לבית
 הלוי בנו בעל ש"ת. שמואל אלמושנינו. שמואל קלעי בעל
 משפטי שמואל. יעקב ק' עראמה. שמואל פלורניטין. אהרן
 ק' חסון. אהרן ששון בעל ש"ת והוא היה אח"כ מרבני
 קושטנדינה ונפטר שם. אברהם די בוטון בעל לחם משנה
 ולחם רב. יוסף ק' עזרא בעל עצמות יוסף ומשא מלך.
 שמואל חיון בעל בני שמואל. שמעיא די מדינה ונפטר
 בוניציאה. שבתאי יונה בעל שי למורא. חיים שבתאי בעל
 ש"ת. אליא רוסאנו. שמואל הכהן פרחיא. יוסף לבית לוי.
 שלמה ק' חסון. אשר כהן ק' ארדוט. מרדכי קלעי. ברוך
 קלעי אחיו בעל מקור ברוך ס' ש"ת. אברהם מוטאל. יעקב
 רוביו. לוי קווין בעל עלית עיר קשנה. שלמה מאטאלון.
 אברהם יצחקי. חייא אבראבאניל. משה בכהר' שמואל די
 מדינת דוד הכהן. יצחק פארדו. מנחם סולם. דניאל
 אישטרוזמשה. יעקב בכהר' אברהם די בוטון זלה"ת. אברהם
 הכהן פרחיא. חסדאי הכהן פרחיא. ברוך אנגיל. שמואל

גאון. יאודה בנבנשת. יוסף קראסו. משה בכמהר"ר חיים
שבתי זלה"ה!

רבני אסכנדריא

ועתה נתחיל לכתוב שלשלת היחס והמעלה רמה
ונשגבה של האשל הגדול סיני ועוקר הרים בר אורין ובר
אבהן הר' אברהם מבית הסופר ידיע אסכנדריי זלה"ה. הר'
יוסף מבית הסופר הזקן מיוצאי ספרד והיה רופא מובהק
ונתיישב באסכנדרייא ואח"כ בא פה מצרים וישימו אותו
עליהם קהל המסתערים לראש ולקצין ויסוב את שמו הר'
יוסף סכנדריי וישפוט את ישראל שנים הרבה ונפטר לחיי
עד וישם על כסאו בנו הרופא הר' אברהם סכנדריי הזקן.
ואח"כ מלך בנו מהרר' יוסף סכנדריי שעשה הגהות על בעל
הטורים והביאו מהר"י קארו ז"ל בחבורו הגדול מהר"ר אברהם
סכנדריי הרופא ולו שלשה בנים שם האחד אלעזר והשני
שמואל והשלישי מהר"ר יוסף סכנדריי הדיין. אמנם אלעזר
הוא היה רופא מובהק ועשה הגהות על הרמב"ם ז"ל ספר
היד ומרוב חכמתו אליו גויס ידרושו בחכמת הרפואה ועל
ידו נפתח הבית הכנסת של ק"ק מסתערב בשנת הש"ם
נפשנו בחיים כי היתה ארבעים שנה סגורה בשנת ש"ה
פזור[ה] וכשאגיע ליחוסו זכור אזכרנו עוד בעה"ת. הר'
אלעזר הגז' הוליד ארבעה בנים אחד היה אברהם האשל
הגדול רב ועצום בישראל ה"ה הרב מהר"ר אברהם סכנדריי
זלה"ה. והשני השר המרומם גדול מאד בארץ מצרים הר'
אלעזר דמתקרי אבא סכנדר כמו שקדם אצלנו בסיפור
השרים השלוחים במצרים. השלישי איש תם וישר הר' עלי

סכנדררי. הרביעי האיש משה עניו מאד וגדול בחכמה ובשנים
נבור בארץ יהיה זרעו מלא הגוים יחיו דגן ויפרחו גפן אמן.
משה ן' שושן. יאיר אבירדע. יעקב לכנה. יוסף סאגיש.
נסים אגוסטרי. שלמה הלוי סכנדררי. שמואל ן' יחיאל. עזר
נחמני. משה טיוולי. ברוך ן' הביב. יום טוב מוטבאני. משה
ן' זיוא התוכן. משה אגימאן. שלמה ן' עזרא יוסף נחמיאש.
אלעזר הלוי פוריך. יחיאל רפאייא שעשה פירוש על התורה.
אהרן גיקיטילייא. רפואה שלום. ישראל בנימין:

חכמי רישיד.

משה ן' אבורהם. יאודה משעאל. אברהם ן' צור.
עד כאן מצאתי:

רבני מצרים.

כבר קדם אצלנו בסיפור עבד אלדולא מלך מצרים
השתלשלות הנגידים המשוחים שהם מורע דוד ע"ה וסבת
שליחותם מכבל לארץ מצרים והמה בכתובים ממה שחנני
אלקים מספרי הכתובים באצבע איש על דגלו באותות עד
סוף יחוס הרמב"ם ז"ל וזרעו אחריו. ועתה נתחיל לכתוב גם
כן קצת מהנגידים משירי מצוה הנשארים והנמצאים וקצת
גם מהשרים שרי צבאות ישראל רבים ונכבדים העומדים על
הפקודים שעמדו בפרץ על עדת יקותיאל עם הרבנים השלמים
וכן רבים לחוקקי ישראל המתנדבים וזה החלי לעשות בעה"ת:
הר' שמואל ן' חנניא הנגיד ראש ישיבת מצרים בעל מבא
התלמוד המכונה לשמואל הנגיד וכבאו למצרים שלהו לו
חכמי אסכנדרריא שיר ושבחה מנחה היא שלוחה וז"ל השיר:

עדי גאון והוד ושם וחליה. ואור גדול בארץ מאפליה:
כרוב ממשח אשר נמשח בשם טוב. והוקם [על] עלי כסא יכניה:
לנהל את שאר הצאן ברצון. אביר יעקב שלחהו למחיה:
גביר ושר לפניו שר וטפסר. נגיד האל שמואל ׳ן חנניה:
וזה הגאון חבר ספר הנקרא מבא התלמוד ונפטר
במצרים. הנגיד הר' יצחק הכהן אשר נמצא אתו ספר כפתור
ופרח והוא יצא למלחמת חובה ויסמוך את ידיו על עוסקי
התורה והשגיח עליהם השגחה לטובה להחזיק בימינם קטון
וגדול שם הוא בין ת"ח עני בין עשיר שהם פטורים מלתת
מסים וארנוניות וכמה חלוצי צבא יצאו אחריו והיו בעוזרו
הלא המה שלומי אמוני ישראל המאורים לארץ ולדרים
עליה רבני ארץ ישראל ומצרים ורבני קושטנדינה ונפטר
בא"י זל"ה. הנגיד הר' תאגיד ועוד היום ממשפחתו מצוי
פה מצרים. הנגיד הר' יעקב ׳ן חיים תלמיד היה אחרון
הנגידים וממנו נתבטל הנגידות וסבתו כבר כתבתיו לעיל
בספור עצר אלדולא מלך מצרים: הרב המוסמך מהר"ר יעקב
בירב מנרוש קאשטילייה ממתא מקידא ממלכות טולישולא
למשפחת בני מימונגיל הנקרא מהר"ב וגלה מספרד לפים
ומשם בא פה מצרים ומשם לצפת תוב"ב וחבר ספר ש"ת
וחדושין על מס' קדושין:

הר' דוד ׳ן אבי זמרא הנקרא הרדבא"ז מיוצאי ספרד
היה והלך לפים ומפיים בא פה מצרים ונתיישב בה ועשה
תקנות הרבה ובכללם גזר אומר ועמד ובטל בחורות הגוים
הנקראים אלרקצאת לנגנולרקד בחופות חתנים ובבתי משתאות.
ובימים ההם מפני חמת המציק ומפני תוקף הצרות והגזרות
ועול הנלות אשר היו ביאודים עד כי לא היו יכולים לעלות

ולקבור את המת בחברת קברים היה איש יאודי המר גמל
 ישא מתי ישראל על כתף עיירים ועל דבשת גמלים לקברם
 בקברי ישראל הרחק מאד מן העיר כנודע מבית הקברות
 אשר במצרים ובהכביד עליו משא העם מהם ישליך אל
 הפחתים ואל הנאיות בדרך בהוליו אותם. ויהי כי ארכו
 הימים העיר ה' את רוח חכמי העיר וגדוליה ועמדו בבית
 דינו הצדק של הרב"ז ז"ל וסיעתו הקדושה ועמדו על
 נפשם וגדרו זאת הפרצה גדולה ותקנו והעמידו כמה אנשים
 וחלקו החברה במשמרות קדושות וטהורות למשמרת לאות
 לבני מרי לבל יזלזלו עוד במת מצוה ויהיו קוברין אותה
 בקברות אבותיו והקדים הרב ז"ל חברת הק"ק פראנקוש
 תהלה כי היה להם אמצות כה ולב לעלות לבית החיים
 ועלו כמה פעמים ואירע להם נזק מן הישמעאלים ובכל זאת
 לא היו שמים על לב כי קבלו עליהם המצוה הזאת בשמחה
 ובטוב לבב ואח"כ חברת מסתערב כי להם משפט הגאולה
 ובאחרונה יסעו בני ישראל הק"ק מערבים. זה מה שתקן
 להם הרב ז"ל איש על דגלו באותות במשמרותם יסעו בני
 ישראל כדי שיהיו מוכנים ומוזמנים לקבורת המת ולשמחת
 חתן וכלה. וגם בכלל תקנותיו והסכמותיו אשר תקן ואזן
 וחקר פה מצרים היא הסכמת הפשר שפשר בין ב' קהלות
 עם קדש ה"ה ק"ק מסתערבים יצ"ו וק"ק מערבים יצ"ו והשקיט
 והשבית מהם מריבות וכבה רשפי איש להבות שלהבת
 המחלוקת שהיה ביניהם על דבר מנהג התפלות וסדר קריאה
 בתורה שהיו נוהגים ק"ק מסתערב במקדש מעט הוא הב"ה
 הנודע בק"ק מסתערב כי הוא היה הראשון לכל דבר שבקדושה
 ולהשראת שכינה אבן הראשה. ולא היה שום בית הכנסת

אחר בעיר עלקהרה וולתו ושם היו מתפללים ב' קהלות
הנו' ולכל כת מהם היה להם ש"צ ושמש ומנהיג בפני
עצמו אך אמנם הק"ק מסתערב היה עיקר בשררה ובממשלה
ולדם משפט הגאולה והק"ק מסתערב היו כפופים להם בני
ק"ק מערבים ונוטים אחרי מנהגם אל אשר יהיה שמה הרוח
ללכת ילכו לא יסבו בלכתם ממנהג המסתערב. ויהי כי
ארכו הימים וזה דעתם של ק"ק מערבים ויצאו נצבים
לעומת הק"ק מסתערב לבטל מנהגם ורצו לצאת מנבולם
ולהקדים את עצמם לפניהם לעלות לקרא בס"ת ראשונה
בשמחות וגיל וחופות חתנים ורבו המהלכות ביניהם ועמדו
הב' קהלות הנו' לדין בב"ד הצדק של הרדב"ז ז"ל וסיעתו
הקדושה ותווכו שלום ביניהם וקבע להם חוקים טובים
ומשפטים ישרים להתנהג על פיהם הב' קהלות הנו'.
ולמנדר מלתא ביניהם נכתב ונחתם בספר גזרת עירין ומימר
קדישין בהסכמה חוקה בכל חמר וחזוק ותוקף הסכמות
הקדומות כאשר מצינו ראינו ההסכמה היא באמתחות הנשר
הגדול גדול הנפשים יסוכך באברתו כל יודעי דת ודין ויושבי
על מדין סיני ועוקר הרים ריש מתא וריש מתיבתא מאריה
דאתרא. מהר"ר אברהם סכנררי זלחה"ה. וזאת נוסח ההסכמה
אות באות:

בהיות . . . והם של הק"ק מסתערב בררו להם את
הנבונים זקנים וישישים כהר"ר עבד אלואחד הכהן הרופא
וכהר' עבד אלעזיו הרופא החזן ובר זכי הרופא וכהר' יוסף
סכנררי והר' מנצוב אלרייס. והק"ק מערבים יצו בררו להם
את הזקנים ונבונים כהר' דוד חברייא והר' שמואל האדר
והר' יאודה מנחם והר' יוסף הג' והר' יששכר בקבוק . . .

והיה זה ביום הששי כ"ד יום לחדש סיון שנת חמשת
אלפים רפ"ז ליצירה: דוד ן' אבי זמרה. נסים יעיש. שמואל
הלוי חאבם. יעקב בכר' יוסף.

וגם כן בכלל תקנותיו בטל השבון השטרות כמו שהיו
כותבים בזמן הרמב"ם ז"ל שנת כך לשטרות. ובמל לבל
יכריזו ביום שבת קדש בבתי כנסיות על איש אשר מטה
ידו והוצרך למכור ביתו והורה שאסור לעשות כן ביום
השבת. ועסק בחכמת הקבלה וחבר פירוש על שיר השירים
על דרך הנסתר וקרא שמו מכתם לדוד. וגם היה דורש
כתרי אותיות על דרך הנסתר וקרא שמו מגן דוד. ובמקום
שפסק בעל מגדל עזו על הרמב"ם ז"ל משם התחיל הוא
והשלימו כדין וכשורה והעלה שאלות ותשובות לאין מספר.
וכל אלו הספרים שחבר ותקן לא יצא טבעם בעולם זולתי
שלש מאות תשובות שהודפסו על ידי איש חיל רב פעלים
מקבצי אל. יעקב יאמר שמו וישראל נרו' אשר נדבה רוח
אותו לקרבה אל המלכה מלאכת שמים והעיר את רוח
נדבות יעין והוא על נדיבות יקום החכם המרומם כמהר'
רפאל סופינו נרו' להדפיסו למנוחת נפש אביו ג"ע ישלם
ה' פעלם ותהי משכורתם שלמה והנשאר הנה הנם מונחים
בקרן זוית עד שיבא אליהו. ואח"כ עלה לארץ ישראל
לגליל העליון צפת תוב"ב וחבר תפלה אחת על דרך הנסתר
כמו כתר מלכות של רבי שלמה ן' גבירול ז"ל ונפטר זקן
ושבע ימים תנצב"ה: הר' אברהם ן' שושן גם כן מיוצאי
ספרד. הר' שמואל ן' סיד זלה"ה מיוצאי ספרד בעל כללי
שמואל תלמיד מהר"י ליאון התנו של מהר"י אבוהב והוא
עמד על עמו ישראל בעת צרה הצר הצורר אחמיד המורד

כמו שקדם אצלנו בספור שולטן סולימאן והיה בקי בחכמת הקבלה והוא הסיר את המזיקין מבית הכנסת של ק"ק סביליאי ונקראת זאת הכנסת על שמו ולפי שמתחלה היתה בית ואין שום אדם יכול להכנס לדור בו מפני המזיקין שזיקו אותו והרבה אנשים מתו בבית הזה מזאת הסבה. ויהי כאשר בא הרב לארץ מצרים ובקש לדור בבית הזה כי היתה סוגרת ומסוגרת מפני חמת המזיק ספרו לו המאורע ואז אמר להם על מנת כך אדור בו וילן שם בלילה ההוא ויקח עץ אחד ויכתוב עליו מכתב שתוחי חותם וישימהו מראשותיו וישכב במקום ההוא. ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת והנה איש יוצא לקראתו וחרבו שלופה בידו ויאמר להרב מי שמך לאיש שר ושופט עלינו ואיך מלאך לבך לישב בבאן. ותכף ומיד קם הרב כנגדו והראה לו את המטה שחקוק עליה שם המפורש ואמר לו זאת שמתני לאיש שר ושופט עליך ועל כיוצא בך וגזר עליו שיביא כל השדים השוכנים בבית ויבאו ויעמדו לפניו חבילות חבילות מינים ממינים שונים ויגער בהם הרב ויגרש אותם מפניו והוא אחריהם והיה מכה בהם עד שהורידם לבור הגדול הנקרא בור של הארת אלקראין וגזר עליהם אומר לבל יעלו מן הבור ולא יזיקו לשום אדם בשום אופן בעולם. ומהיום ההוא והלאה עשו אותה בית הכנסת ונקראת על שמו.

הנגיד הר' אברהם קאשטרו אשר יצא מלפני המלך שו' סולימאן בלבוש מלכות כמו שקדם אצלנו גם כן בספור שו' סולימאן. הרב ר' משה ך' אלאשקאר מיוצאי ספרד גם כן אשר הציל את הרמב"ם ז"ל מפיו של ר' שם טוב בעל

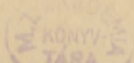
האמונות והשיגה ידו ונגאל. ועשה ש"ת וביאורים על רש"י
ז"ל וכמעט כיוון לרב אליא מורחי ז"ל והיו שניהם בדור
אחד וכתב לרב ז"ל על מה שכתב בלשון אחר מהסמ"ג
עיין בספרו ז"ל. אמנם הרב הרא"ם ז"ל היה בקושטנדינה
והרמ"א לאשקאר במצרים. הר"י שמואל חקאן הלוי גם כן
מיוצאי ספרד. שמואל חכים. שמואל סבע. נסים פריכה.
נסים ענקארי וחבר ספר על תרי"ג מצות וקרא שמו כתר
תורה. שמעון קשטילאין אשכנזי שהיה כ"ו דור לרבן יוחנן
ן' זכאי ועסק בחכמת הקבלה וחבר פי' על מגלת אסתר
וקרא שמו מגילת סתרים וחבר שו"ת ובשעת פטירתו צוה
לתלמידיו שלא יעבירו את ארונו מעל קברי הגוים בשום
אופן ויסתמו את הגולל בלוח שלו שהיתה לפניו שהיה
הוגה עליה יומם ולילה ולא יטפלו בו אלא תלמידיו ושישאו
אותו על כפיהם מביתו לקברו ויעשו לו כן כאשר צום
ונפטר בל"ה ימים למספר שנת הש"מח:

הר"י בצלאל אשכנזי ז"ל רב ועצום והיה רבו של
הארי"י זלה"ה כשבע שנים פה מצרים וחבר שטות על גמרת
כתובות וחולין והגהות על קצת גמרות מהתלמוד והם יבמות
גדרים נויר סוטה זבחים בכורות ערכין תמורה מנחות וחבר
דרושים מתוקים מדבש ונופת צופים ושו"ת ועלה לא"י
ונפטר שם:

הר"י יצחק לוריא אשכנזי אשר יצק מים על ידי אליהו
זלה"ה כאשר נחה עליו רוח ה' וכל מעשה תקפו וגבורתו
הנם כתובים על ספר היחס לרבני צרפת תוב"ב:
הר"י שלום אשכנזי. יעקב תבון. אלעזר סגנדרני אשר
אזר כנבר הלציו בעד עמו ישראל היושבים במצרים

על אודות בית הכנסת של המוסתערבים והוא כי בשנת
חמשת אלפים ושי"ה פוזרה ישראל נסגר בית הכנסת של
המוסתערבים של מצרים אלקהארה של הרבנים ביום א'
לשבת בשלח לסבות רבות שנפלו בין גדולי קהלות הספרדים
וקהל הקראין נחרבה עד היסוד בה מקודם לכן וכשנסגר
בה"כ של הרבנים לא נתקלקל כי אם קצת מהעצים של
הדרבוינאת אשר היו מתוקנים בה בלבד ונפתחה ע"י החכם
הר' אלעזר סכנדרני וע"י הנגיד הר' יעקב ן' חיים במאמר
השר איברהים פאשה בשנת ויקחו לי תרומה בליל שבת
ו' באדר שנת יחד"ו ירננ"ו. ומראש השנה שהיא שנת הש"ם
נפשנו בחיים לפי"ק נתחדש בה היכל גדול שהוא במקום
שלשה היכלות קטנים שהיו בה:

הר' שמואל בהלול. ברומא בכר' אשר. מנחם הכהן.
משה אבודרהאם. משה דמוהי בעל הנס כמו שקדם אצלנו
בספור הכפר של דמוה. דוד מוגרבי שהיה גרם בידיו וחגר
ברגליו והיה סופר מהיר וכותב בפיו תפילין ומזוזות וס"ת
והביאו הרמ"ע ד"ל בספר ש"ת שלו דף ל"ה ע"ב. יעקב
קאשטרו הנקרא הריק"ש בעל ש"ת וערך לחם והוא הנהגות
על שלחן ערוך. אברהם מונסון בעל הדרושים וחבר ש"ת
ואח"כ היה מרבני קושטנדינה ונפטר שם. יאודה מסעוד
בעל ש"ת והעתיק ס' הזוהר ללשון הקדש ואנב גרא פירש
כמה מאמרים בספר הזוהר ועלה לארץ ישראל ונפטר שם.
חיים כפומי רב ועצום ונפטר ב"ב לחדש שבט שנת השצ"א
ועשה פי' על תורת כהנים וספרא וספרי. שלמה גאביוון
אשר השיגה ידו על פסקי הקראין של הרדב"ז ז"ל ועוד ידו
נטויה על פסקי הריק"ש אמנם הריק"ש הקים את סוכת דוד

הנופלת בפסוק אחד שכתב גם כן על הקראין. אלעזר האמי.
 יאודה האמי. דוד ביואש. משה ארגיל. יום טוב בארקו.
 זרח דמוהי. משה קאשטי. שלמה סאניש. יצחק די מולינא
 שעשה פי' על המשניות ולא יצא טבעם בעולם. ישמעאל
 הכהן בעל ס' הזכרון. שמואל עטייא. משה הלוי. משה
 יונה. יאודה חסן. בנימין קאניג. אברהם קאשטרו. משה
 אלפרנני. אברהם אלאשקאר. אלעזר מונזלאו. מאיר נאביוון.
 אהרן ׳ן' חיים מעיר פיס נתוישב פה מצרים וחבר ספריו
 שהם מדות אהרן קרבן אהרן לב אהרן וחבר ג"כ מצח אהרן
 ומצנפת אהרן והוא פי' ההגדה אמנם לא יצא טבעם בעולם
 ואחר כך עלה לא"י ונפטר שם. המקובל הר' יוסף טבולי.
 הנבאי כהר' יוסף באגילאר שהחזיק ישיבת האר"י ז"ל מכיסו
 בצפת תוב"ב עשר שנים ועסק בחכמת הקבלה ויהי כאשר
 חלה את הליו אשר מת בו ונכנסו רבני מצרים לבקרו ויאמר
 אליהם אני נאסף אל עמי ביום הששי בכך ימים לחדש
 וישלח אחר הקאסם ונתפשר עמו בחייו וביום הששי שלח
 אחרי המשמרה לעלות ולחפור הקבר מבעוד יום כדי שיהיה
 מוכן ומזומן להקביל את פני אביו שבשמים ערב שבת כי
 אמר להם בערב שבת אני נאסף אל עמי ויעשו לו כן
 כאשר צום. ולאחר הצות שלחו אנשי המשמרה את השמש
 מבית החיים לדעת את שלום החכם ויבא ויעמד בפתח
 הבית ויעמוד לפניו וישאל לו אם חפרו הקבר יפה ויאמר
 כן ויאמר אליהם אני נאסף אל עמי באו ואברך אתכם
 ואחר כך ברך לאנשי הבית איש אשר כברכתו ברך
 אותם ויאסוף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו וקן
 ושבע ימים תנצב"ה. וזה השיר שכתב אותו כמהר"ר חיים

כפופי ז"ל על מצבתו ז"ל: שרי צבאות. היו לאות.
בירושלים. ויוסף. היה במצרים:

הגביר הר' שלמה אלאשקאר הוא בנה תלמוד תורה
והקדיש כמה בתים לתינוקות של ת"ת והיה מחזיק ביד
תלמידי חכמים של ארץ מצרים ומחזיק ישיבות א"י ונדבת
ידו היתה כאלף ריאלי או אלף גרושו לירושלם תוכ"ב או
אלף מאידיש לצדקה וכן על זה הדרך היה נוהג אשר על
כן עליו יאמרו המושלים האלף לך שלמה. ואח"כ ירד
מנכסיו ונמסר למלכות לפי שהיה מוכס והיה חייב למלך
ממון ואין לאל ידו וצוה השר להרגו ביום הששי אחר
חצות ונתן מאמר חתימת לבעל חמס להרגו. והיה ביום
הששי הלך השר לגמע אלאוהר כמנהג ויעל עמו גם רכב
גם פרשים ללוותו ובחורתו השליך עליו עבד אחד מבלי
המשחית ותבא על לבו וימת וימנו חיל המלך קצין אחר
במקום השר וזה הקצין היה אוהב הר' שלמה וכשמוע זה
הקצין אשר היה הר' שלמה אסור בבית הסוהר מקום אשר
אסירי המלך אסורים שם חרה לו עד מות ומיד שלח לו
בגדי מלכות בבית האסורים ביום הששי אחר חצות שלא
לפחד אותו פן יהרגוהו ובכן יצא מבית הסוהר בכבוד גדול.
ופעם א' הלך בשוק של מוכרי בגדים לקנות צנייה של
נחשת אחת ומצא שם הסרסורים שהיו מוכרים עזבון של
סרים א' מסריסי המלך שמת ונכסיו למלכות ומצא שם
צנייה אחת גדולה שהעלתה הלודה עד שלא היתה ניכרת
מן מראה אם נחשת ירקרק או לבן וקנה אותה והביאה
לביתו ומצאה כולה מקשה אחת זהב טהור לקיים מה שנא'
תחת הנחשת אביא זהב:

הר' חיים חברייא בעל ספר חבר הקני והוא פי' על ספרא
וספרי. שמואל ן' סיד בעל הגם כמו שקדם אצלנו ביחוס
רבני א"י ופעם א' היה מתפלל בק"ק סבילייא ונפל תפלה
של ראש מיד אחד ואמר הרב פתחו וראו אם יש פיסול
בתפילין אלו ובדקו ולא מצאו בו שום פיסול ויחר לחכם
מאד ויאמר להם יבא עלי אם לא יש פיסול בתפילין אלו
כי לא לחנם נפלו ארצה ובדקו אותו פעם אחרת ומצאו
בו מלת דבש חסרה וישמח הרב שמחה גדולה ומרוב
שמחתו הסעיד אותם בצפיחית בדבש. הר' ברוך חזק
שעשה אגרת אוגרת חוזרת הלילה לעיבור שנים ועשה סי'
לז' פשוטות וז' מעוברות חזק וברוך. יעקב אבוקאייא.
שמואל הכהן בבולאק. אברהם סכנדרר בעל ש"ת ודרושים
ונפטר לחיי עד ביום ב' ט' לאלול שנת הת"י. זרחיא גוטה
בעל זרח יעקב והוא חבור על ד' טורים וג"כ חבר פי' על
הרמב"ם ועל רש"י בפ"י התורה. אברהם טאריקה. משה
הכהן. אביגדור קאשטלאין אשכנזי רבו של שמעון
קאשטלאין אשכנזי הנז"ל ונקרא כן לפי שמעשה נסים
נעשו בו והוא כי זה הרב ר' שמעון נולדו לו י"ב בנים
ומתו ותהי מרים אשתו עקרה וחדל להיות למרים אורה
כנשים וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה והצדקת
הזאת לא האמינה בהריונה שכבר פסקה מלילד ויתכן שזה
הוא חולי ואת בעלה הרב לא הגידה לו. ויהי כאשר נשלם
ההריון ותאמר לאישה הנה אנכי הרה וכלו לי חדשי ומי
יתן שיקראו למילדת וילך הרב בעצמו בלילה ויקרא
למילדת ותלד בן ויקרא שמו אבי גדור והתפלל עליו הרב
זה הילד נודר פרצות של י"ג בנים מנין אבי שילדתם

אשתו ויהי רב ועצום בישראל וכך היה שהיה איש אלקים
קדוש הוא ובתורתו יהנה יומם ולילה ונפטר יום ו' י"ט לאדר
שנת תי"ט. יעקב אבושערה. יצחק קאשטרו. יוסף ברוך.
חנניא ברהון מורי ורבי בעל כלי שרת ודרושים על התורה
ונפטר יום ו' ב' ימים לחדש ניסן שנת ושק"ט. משה
סמחון. אברהם אוריוה יאודה הכהן. יעקב בירב. נתן גוטא.
מנחם הכהן. יצחק ן' אלחדיב. דוד די מדינה. משה סרגוסי.
ואחריהם נדלדלה התורה בדורנו זה עד ישקיף וירא ה'
משמים וישלח את משיחו ויקיים בנו וכל בניך למודי ה'.

אמן.

Somit stimmt auch die Jahreszahl 931 auf S. 74 mit dem Jahr 5284 = 1524 nach der Schöpfungs-Aera, auf S. 55.

Dagegen berechnet der Verfasser gleich am Anfang des Buches das Jahr 366 = 4748, er hat somit den Anfang der muh. Aera, wie gewöhnlich, in das Jahr 622 gesetzt.

Wahrscheinlich hat der Verfasser seine historischen Angaben aus verschiedenen Quellen zusammengetragen und sie ohne weitere Prüfung aufgenommen.

bauer nach der Vermutung des Dr. Margoliouth als eine Abreviatur für *מהמדר איש הרוח*. Allein in dem zweimaligen Citat aus der Erzählung des Samuel ibn Abbas, mitgeteilt in der Revue des études juives V S. 52 heisst es jedesmal *מהמדר מאה*, somit kann das *מ* in *מאה* nicht nochmals *מהמדר* bedeuten. Aber *מאה* ist die Abkürzung für *משוגע איש הרוח* — nach Hosea 9, 7 *אויל הנביא משוגע איש הרוח*, womit Steinschneiders Belege in § 10 seiner klassischen Abhandlung „Jüdische Polemik gegen den Islam“ S. 302 zu vergleichen und zugleich zu ergänzen wäre.

S. 2 und 73 Sambari's Bericht über die Nagidwürde habe ich bereits für meinen Artikel im Magazin für die Wissenschaft des Judentums 1890 S. 50—58 benutzt. Dort S. 96 habe ich auch das Wort *גיליבי* = Tschelebi (S. 4 in vorliegendem Texte*) erklärt.

Zur S. 53 Z. 16 muss darauf hingewiesen werden, dass das Jahr 929 nach muhammedanischer Zeitrechnung richtig mit dem Jahre 1522, der Eroberung der Insel Rhodus, nur dann harmonirt, wenn man, wie David Gans in seinem Zemach David (s. hierüber Steinschneider, Jüdische Polemik gegen den Islam S. 306), den Anfang der muhammedanischen Aera ins Jahr 593 setzt.

Hierdurch wird die sicher corrumpirte Jahreszahl ebenda Z. 20 zu berichtigen sein, und ist für *ץ ל"ב* zu lesen *ובשנת התקל"ב* = 1526, in welchem Jahre Solyman den Eroberungszug nach Buda (Ofen) begonnen hat.

*) Jellinek wies mich noch auf seine Erklärung im קונטרס המגיד S. 27 hin. — Im Magazin z. St. ist *צילבי* für *צילדי* zu lesen.

S. 36 Z. 10 ותתקפ"ה ליצירה statt ותקמ"א לשטרות

S. 36 Z. 37 Im ganzen Absatz, beg. רבי אברהם sind mehrere Zahlenangaben ליצירה oder לשטרות noch zu berichtigen.

S. 65 Z. 2 ורוק statt ורנק

S. 69 Z. 21 אפניעים statt אף נעים

Die Fremdwörter in diesem Buche sind in der Ausgabe Neubauers durch eine darüber gezogene Linie markirt, was in der vorliegenden Ausgabe weggeblieben ist. Einige Erklärungen dieser Wörter hat Neubauer auf S. 200 geboten; doch dürfte selbst dieser Gelehrte bei verschiedenen corrumpten Stellen sich vergebens bemüht haben, die Lesart und mit ihr das Verständnis derselben festzustellen. So hat mein gelehrter Freund, der Professor J. Goldzieher mir das Verständnis für jene Stelle, S. 9 erschlossen, die er so liest und versteht: Dieser Erlass ist von unserer glücklichen Pforte (gerichtet) nach dem Gebiet (תגר רשיר ותגר) von Rosette und dem Gebiet von Alexandrien; siehe, wir haben ein (göttliches) Gelübde gethan (בראת אללה תעאלי) und uns entschlossen im Tempel der Damwah-ner zu erscheinen am 7. Adar . . . unseres Lehrers Mose. Darum müsst auch ihr selbst anwesend sein zu glücklicher Zeit, wir machen euch dies streng zur Pflicht. Friede!

Da es die Aufgabe des Lehrers sein wird, durch seine mündlichen Mittheilungen Sambari's geschichtliches Material, wie es in diesem Buche enthalten ist, zu erläutern, zu ergänzen, und zu berichtigen, so habe ich natürlich darauf verzichten können, meine eigenen Bemerkungen folgen zu lassen. Nur folgendes möchte ich mir am Schlusse erlauben. S. 1 Z. 8 מואה erklärt Neu-

S. 17. In der letzten Zeile, ואינני להב נצבני, lautet beim Verfasser des Maor selbst: ואינני לריב נצב.

S. 27 Z. 4 l. בשחק u. Z. 27 פו statt רוד.

S. 39 Z. 1 שוכרה für שוכרה u. Z. 12 דרב (Strasse) für צרב, ebenso S. 40 Z. 7.

S. 40 Z. 7 l. אלנצארין.

S. 75 Z. 1. המור für המר.

Die Schreibweise der Handschrift ist auch in dem vorliegenden Abdruck beibehalten worden, so z. B. יאודים für יהודים, אלקים für אלהים u. s. w.

Mehrere offenbare Fehler sind ohne weiteres verbessert worden; so S. 13 Z. 3 v. u. לכתוב statt לכתוב כי; S. 15 oben ארבעת statt חמשת; S. 28 Z. 15 בעלי בתים; S. 34 Z. 18 ולטעום, wie in Z. 12 u. m. A.

Zu S. 5 Z. 7 להר הקדש für להר הקדש vgl. Abr. b. Esra zu Daniel 11, 31 u. Maimonides in seiner Antwort an Obadja d. Proselyten in der Briefsammlung ed. Amsterdam S. 44b.

S. 50 Z. 11 על דלתותיו zu lesen, für שפתותיו דל bei Neubauer, hat mir Dr. H. Brody vorgeschlagen.

S. 73 זיה רוד, hier ist die Lesart der Handschrift דוד vorzuziehen, da es המלך עלי השלים bedeutet, wie auf S. 1 u. 2, Z. 17.

S. 73 Z. 13 עבר אלדולא; so dürfte es auch oben S. 1 im Anfange für עצר heissen, wo Neubauer נצר gesetzt hat.

Noch zu verbessern bleiben in beiden Ausgaben:

S. 18 Z. 6 v. u. ותתקנ"ח statt ותתקנ"ח.

S. 21 Z. 15 והרכב"ך statt והרכב"ן.

S. 27 Z. 14 על פירוש statt פירוש על.

S. 56 der Brief und die Vision.

S. 62 die Geschichte Sabbatai Zebi's, welche aus der Handschrift entfernt wurde, wie in den Registern (סימנים), die dem Werke vorangehen, mitgetheilt wird: סיפור נתן העזתי אשר נבא על שבתי צבי משיחו ל"ב ואת מעשהו אשר עשה והסיפור הזה חסר מן הספר משום כבוד אלקים הסתר דבר.

Mit diesem Material ist leider auch der folgende Teil aus § 154—161, welcher nach dem Register die חבתי enthielt, entfernt worden.

Ferner sind weggelassen:

S. 64 die Biographie Luria's, welche in שבתי האר"י enthalten ist und noch einige Legenden, ebenso S. 65 u. 66.

S. 68 der bei Kolon in den Responsen bereits abgedruckte Brief.

S. 70 eine Legende.

S. 72 unten ist der Hinweis auf eine Erzählung zu beziehen, welche sich wahrscheinlich auf den in der Handschrift fehlenden Blättern befunden hat.

S. 76 weggelassen ist der Inhalt des Compromisses.

Von den Verbesserungen*), welche Dr. Neubauer für den Text in „Additions and Corrections“ zum Werke hat, sind zu berücksichtigen und hiernach zu lesen:

S. 1 Z. 16. טריקא לסידנא.

S. 3 Z. 10. דליך וקאיל בה.

*) Einige derselben sind gleich ohne weiteres in den Text aufgenommen worden. S. 14 Z. 20 braucht nicht שהסכלות gelesen werden, da שכלות im gleichem Sinne in Kohelet 1,17 erscheint. Unser Verfasser wollte hier ein Wortspiel bilden.

rühmend erwähnt. In diesem Hause stand dem Verfasser eine grosse Bibliothek zu Gebote, aus der er arabische und hebräische Quellenschriften für sein Werk benutzte, sodass er vorzüglich die Geschichte der Juden in den muhammedanischen Ländern bis zum Jahre 1672 berücksichtigen konnte.

In dem vorliegenden Auszuge beginnt die Geschichte erst mit dem Jahre 895, indem der vorhergehende Teil, welcher die Geschichte der Saburäer vom Jahre 542 an behandelt, weggelassen ist. Was sonst noch wegblieb*), ist nach den Angaben Neubauers folgendes:

S. 4 der biblische Vers mit der messianischen Deutung und die Bekehrung des Samuel ibn Abäs zur muhammedanischen Religion (wörterb. Revue des études juives IV, S. 53 zu vergleichen).

S. 5 einige Details über die Bräuche.

S. 16 nach *הארץ הארץ ות יקום* folgt in der Handschrift eine lange Geschichte über Joseph della Reina, von Salomo Novara aus einem alten Manuscript mitgeteilt.

S. 21 *ושום שכל*, das oft gedruckte Epitaph.

S. 23 *בן השמונים*, zwei Legenden.

S. 28 *ואל* das oft gedruckte *אגרת השבת*.

S. 35 ein Gedicht Mose b. Jakar's zu Ehren des Rambam.

S. 36 *כך שהיה* das bereits gedruckte *נבואת הילד*.

S. 45 u. 63 *הרי*, diese jedem Namen vorgesetzte Titulatur *הרי*.

S. 54 die Geschichte von Achmed Pascha's Empörung.

*) Im Texte durch Punkte bezeichnet.

Einleitung.

Das Geschichtswerk Joseph Sambari's ist unter dem Titel דברי יוסף in der Handschrift No. 2410 der Bodleiana enthalten. Unter Weglassung der geschichtlichen Mittheilungen, welche die Muhammedaner betrifft und einiger Stellen aus der jüdischen Geschichte, welche zum Theil bereits anderweitig bekannt sind, hat Dr. A. Neubauer den eigentlichen jüdischen Teil unter dem Titel:

לקומים מדברי יוסף לר' יוסף בן יצחק סמברי

in seinen „Mediaeval Jewish Chronicles“ S. 115—162 zum Abdruck gebracht.

Mit Erlaubnis des Dr. Neubauer erscheint hier ein zweiter Abdruck, für den ich folgende einleitende Bemerkungen vorausschicke.

Der sonst unbekannte Verfasser, in Aegypten lebend*), hat sein Werk, wie Neubauer im Catalog der Handschriften p. 846 aus der Vorrede zu demselben mittheilt, am Montag 6. Schewat 5433 im Hause des Abraham סמברי beendigt, dessen Sambari (S. 72) auch

*) S. hier S. 5.

Es erscheint hiermit die erste Lieferung, über die ich in der folgenden Einleitung näheren Aufschluss gebe. Die Lectüre dieser Chronik unter Anleitung des Lehrers, durch seine eigenen Bemerkungen ergänzt oder erläutert, dürfte für eine erweiterte Geschichtskennntnis sicher von Nutzen sein. Dass ausserdem der Musivstyl, in welchem dieses Buch geschrieben, die Uebung der Hörer im neu-hebräischen Ausdruck erspriesslich fördern dürfte, sei nebenher bemerkt. Die Herren Collegen ersuche ich um freundliche Ratschläge sowol für die Auswahl als für die Bearbeitung der folgenden Lieferungen.

Dr. A. Berliner.

Vorwort.

Seit 22 Jahren am hiesigen Rabbiner-Seminar jüdische Geschichte und Literatur lehrend, habe ich bei meinen Vorlesungen oft den Mangel an Quellenschriften gefühlt, an welche die Hörer selbst geführt werden könnten, um mit ihnen die Originale des geschichtlichen und literarhistorischen Stoffes aus den verschiedenen Perioden zu lesen. Wie weit anziehender und lebendiger, daher auch fruchtbringender, würde sich z. B. die geschichtliche Darstellung des Kampfes über den More des Maimonides gestalten, wenn die Briefe, die hierüber gedruckt sind, zum Teil aber noch in Handschriften schlummern, in die Hände der Hörer gegeben würden. Wie diese Briefe aber gegenwärtig in mehreren Werken grösseren Umfanges zerstreut enthalten sind, erschwert schon der Preis derselben die allgemeine Anschaffung.

Diese Erfahrung haben auch die Geschichtslehrer an den anderen theologischen Lehranstalten, mit denen ich hierüber in Verbindung getreten bin, mir mitgeteilt, wie sie mich zugleich ermunterten, einzelne Quellenschriften zu einem billigen Preise in handlichem Format (mit Papier für Notirungen zu durchschliessen) herzustellen.

Druck von H. Itzkowski, Berlin, Gr. Hamburgerstr. 2.

1128 888

S. 1129304

Quellenschriften

zur

jüdischen Geschichte u. Literatur

herausgegeben

von

Dr. A. Berliner.

I.

Aus Joseph Sambari's Chronik.

• 2 — 2 •

Frankfurt a. M.

J. K a u f f m a n n.

1896.

B
389.

89

Quellenschriften

zur

jüdischen Geschichte u. Literatur

herausgegeben

von

Dr. A. Berliner.

I.

Aus Joseph Sambari's Chronik.

Frankfurt a. M.

J. K a u f f m a n n.

1896.